

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ**

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за другим (магістерським) рівнем вищої освіти

**на тему: Оцінка фінансового потенціалу державного
підприємства авіабудівної галузі**

Виконала:

Коваль Анна Ігорівна

**студентка спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»**

Керівник:

Конєва Ірина Іванівна

**к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та
страхування**

Дейнека Ольга Валеріївна

**доцент кафедри фінансів, банківської справи та
страхування**

Рецензент:

ННІ Бізнесу, економіки та менеджменту СумДУ

Суми – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ АВІАБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	9
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДП «АНТОНОВ	19
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	19
2.2 Аналіз фінансового стану підприємства як основи його фінансового потенціалу	28
2.3 Оцінка формування фінансового потенціалу ДП «Антонов».....	36
РОЗДІЛ 3 ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДП «АНТОНОВ».....	50
3.1 Розробка рекомендацій з удосконалення методики оцінки фінансового потенціалу авіабудівного підприємства.....	50
3.2 Формування механізму зміцнення рівня фінансового потенціалу підприємства.....	54
3.3 Пошук резервів збільшення прибутку для зміцнення фінансового потенціалу шляхом впровадження інноваційних технологій.....	59
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ.....	80
ДОДАТОК А	
ДОДАТОК Б	
ДОДАТОК В	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасні економічні умови господарювання ставлять перед вітчизняними підприємствами безліч невідкладних завдань, а саме: збільшення обсягів виробництва, раціонального використання усіх видів ресурсів підприємств, оптимального завантаження виробничих потужностей тощо. Однією з головних проблем є формування та використання фінансового потенціалу для швидкого реагування на зміни зовнішнього економічного середовища. Адже фінансовий потенціал являє собою потужний елемент для оперативного та стратегічного впливу на виробничо-господарську діяльність та економічний розвиток підприємства. А на сьогоднішній день фінансовий потенціал вважається ще й одним із факторів, що визначає успішність діяльності підприємства. Адже від фінансового потенціалу залежить рівень конкурентоспроможності та інвестиційна привабливість підприємства.

Україна належить до небагатьох країн світу, що володіють повним циклом створення авіаційної техніки, і посідає провідне місце на світовому ринку в секторі транспортної та регіональної пасажирської авіації. Авіаційна промисловість України спроможна забезпечити високі темпи економічного зростання, надходження доходів держави у вигляді податків і зборів, створення нових висококваліфікованих робочих місць, прискорений перехід економіки на інноваційний шлях розвитку на основі використання нових технологій. Основою функціонування авіабудівного підприємства є фінансовий потенціал, оскільки при його застосуванні виникає можливість визначення шляхів мінімізації збитків та максимізації прибутку. Однією з основних проблем вітчизняного авіабудівного підприємства є можливості використання власного фінансового потенціалу, внаслідок чого набувають актуальності питання оцінки фінансового потенціалу підприємства, оскільки він характеризує загальний фінансовий стан підприємства та ефективність організації механізму управління його фінансово-господарською діяльністю.

Метою дослідження є узагальнення і розвиток науково - методичних основ, розробка інструментарію та практичних рекомендацій щодо оцінки фінансового потенціалу державного авіабудівного підприємства.

Для досягнення мети в роботі поставлено й вирішено комплекс теоретичних, науково-методичних і практичних задач:

- проведено аналіз теоретичних та методичних засад з визначення економічної сутності фінансового потенціалу авіабудівних підприємств;
- досліджено механізм формування фінансового потенціалу авіабудівного підприємства;
- діагностовано фінансово-економічний стан ДП «Антонов» за допомогою системи показників платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності;
- проведено оцінку фінансового потенціалу досліджуваного підприємства;
- розглянуто пріоритетні напрямки формування та оцінки фінансового потенціалу ДП «Антонов» шляхом впровадження інноваційних технологій.

Об'єктом дослідження є процес формування та оцінки фінансового потенціалу державного авіабудівного підприємства.

Предметом дослідження є комплекс теоретичних, методичних та практичних питань щодо формування та оцінки фінансового потенціалу авіабудівного підприємства.

Елементами наукової новизни одержаних результатів дослідження є розробка і обґрунтування пропозицій з удосконалення формування та оцінки фінансового потенціалу підприємства, а саме впровадження стратегічної альтернативи інноваційного розвитку підприємства.

Практичне значення одержаних результатів визначається обґрунтованими пропозиціями з удосконалення формування та оцінки фінансового потенціалу державного авіаційного підприємства, спрямованих на покращення результатів його діяльності.

Методи дослідження. Для реалізації поставлених завдань дослідження використано такі методи: групування та статистичних порівнянь – для оцінки фінансового потенціалу підприємства; аналізу і синтезу – для узагальнення інформації щодо забезпечення підприємства фінансовими ресурсами; графічний і табличний – для наочного відображення результатів дослідження; абстрактно - логічний – для формування мети й завдань дослідження; комплексно-системний підхід – для вивчення положень законодавства України та нормативно – правових актів.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є матеріали науково - практичних конференцій з проблем формування та оцінки фінансового потенціалу підприємства, законодавчі та інші нормативно - правові акти України, матеріали державних органів статистики, дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства, а також власні дослідження.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати виконаного наукового дослідження були представлені на: 1. I Міжнародній науково-практичній онлайн-конференції *«Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України»* (м. Київ, 15 березня). Київ, 2021. 2. 26-ої міжнародної науково-практичної конференції *«Технології XXI сторіччя»* (м. Суми, 24-26 листопада). Суми, 2021.

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 2 тези доповідей міжнародних науково-практичних конференцій.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 42 найменувань, додатків. Основний текст викладений на 72 сторінках комп'ютерного тексту, робота містить 43 таблиці, 8 рисунків, 4 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ АВІАБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні умови функціонування господарюючих суб'єктів, що зумовлені нестабільним економічним та політичним станом в країні, посиленням глобалізаційних процесів та збільшенням конкуренції, змушують підприємства до більш ефективної виробничо-господарської діяльності, яка спрямована не тільки на підтримання поточного процесу виробництва, а й на планування подальшої діяльності та зміцнення рівня фінансового потенціалу, що є необхідною умовою для забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Оскільки держава також належить до основних суб'єктів ринкового господарства, то можна зазначити, що формою прояву її економічної діяльності є функціонування підприємств загальнодержавного значення, забезпечення ефективності діяльності якого в сучасних економічних умовах визначає пошук напрямів, які надають змогу використовувати фінансовий потенціал з максимальною віддачею. Активно залучений фінансовий потенціал підприємств є вирішальним і стабілізуючим фактором розвитку та гарантує його економічне зростання.

Фінансові ресурси є головною складовою для забезпечення безперервної діяльності та перспективного розвитку в складних умовах ринкового середовища. Від кількісного та якісного складу фінансових ресурсів підприємства залежить стан та розвиток його фінансового потенціалу [10].

Отже, сутність фінансового потенціалу можемо визначити як сукупність фінансових ресурсів підприємства, з приводу використання яких виникають відносини на підприємстві для здійснення його ефективної та рентабельної виробничо-господарської діяльності.

Головною складовою фінансового потенціалу підприємства виступають його фінансові ресурси, які формуються за рахунок власних, залучених та позикових фінансових ресурсів, які підприємство використовує для фінансового забезпечення виробничо-господарської та інвестиційної діяльності. Власні та залучені фінансові ресурси знаходяться у прямій залежності, тобто чим більший обсяг власних фінансових ресурсів має підприємство, тим кращі у нього умови доступу до позикових фінансових ресурсів. І навпаки, чим більший обсяг залучених фінансових ресурсів має підприємство, тим більші можливостей воно має для формування власного капіталу. Головним елементом ресурсної частини фінансового потенціалу господарюючого суб'єкта є структура балансу, тобто співвідношення між елементами його активів та пасивів та між ресурсами та джерелами їх формування» [14].

За тривалістю та умовами функціонування та розвитку фінансовий потенціал підприємства поділяють на довгостроковий (стратегічний) та короткостроковий (тактичний, оперативний). У довгостроковому періоді забезпечується формування фінансового потенціалу, враховуючи вплив факторів зовнішнього середовища. У короткостроковому періоді розробляються заходи з урахуванням поточних змін у середовищі суб'єкта господарювання.

Фінансовий потенціал підприємства має синтетичний характер, а його формування знаходиться під впливом різноманітних факторів, тому організація його управління повинна базуватися на певних принципах, які зображають загальні економічні положення цього процесу та специфіку об'єкту, яким здійснюється управління. Можемо виділити наступні принципи формування та використання фінансового потенціалу підприємства:

- цілісність та комплексність;
- неперервність у часі й просторі;
- еластичність;
- наукова обґрунтованість основних параметрів;

- результативність управлінських дій;
- адаптація до специфіки суб'єкта, яким здійснюється управління [19].

Фінансовий потенціал досить часто також ототожнюють із наявними у підприємства масштабами фінансових ресурсів та умілим їх використанням. У зв'язку з цим підприємства намагаються приділяти підвищену увагу питанням забезпечення покращення фінансового стану як основного індикатора рівня формування та використання фінансових ресурсів підприємства. У протилежному випадку неналежне ставлення до свого фінансового стану та відповідно фінансового потенціалу може призводити до кризових явищ.

Саме фінансовий потенціал відіграє основну роль у процесах відтворення на підприємстві. Фінансовий потенціал складається з усіх видів фінансових ресурсів, а саме: пайового капіталу, додаткового капіталу, резервного капіталу, цільового фінансування, фонду накопичення та оборотних активів (табл.1.1.).

Таблиця 1.1 – Джерела формування фінансового потенціалу підприємства

Джерела формування фінансового потенціалу		
	Зовнішні	
	Позичені	Залучені
Амортизаційні відрахування	Кредиторська заборгованість	Продаж корпоративних прав
Нерозподілений прибуток	Кредити та позики	Страхові відшкодування
Внески акціонерів до статутного фонду	Випуск облігацій, векселів	Бюджетне фінансування
Дивіденди та відсотки за фінансовими вкладеннями	Фінансовий лізінг	Благодійні внески
Надходження від фінансових та позареалізаційних операцій	Іноземні інвестиції	

Джерело: [7]

В сучасних умовах розвитку економіки вкрай важливим є визначення не тільки сутності фінансового потенціалу, а ще й його складових, та способів його розширення та примноження, тому що його рівень, ефективно та доцільне використання його ресурсів сприятиме подоланню кризових явищ у діяльності

підприємств, надаватиме можливості для підвищення їх конкурентоспроможності та нарощування обсягів виробництва.

Проведені дослідження надали можливість виділити не тільки чинники, що здійснюють вплив на формування фінансового потенціалу авіабудівних підприємств, а й визначити дієві методи мінімізації негативного впливу і зменшення загроз. Тільки проведення аналізу зовнішніх та внутрішніх факторів впливу допоможе обґрунтувати ефективні тактичні та стратегічні рішення, визначити фінансові загрози та можливості в перспективі.

Фактори впливу на рівень фінансового потенціалу наступні: фінансова стійкість підприємства, інвестиційна привабливість, інноваційний розвиток, ефективність менеджменту, мультиплікатор капіталу, платоспроможність підприємства. Дані фактори впливу за допомогою застосування ефективного менеджменту необхідно перетворити в потенційні можливості з метою нарощення фінансового потенціалу [34].

Отже, ефективне формування та використання фінансового потенціалу можливе за умови урахування всіх факторів впливу та взаємодії всіх його складників. (рис. 1.2)

Рисунок 1.2 – Взаємодія показників фінансового потенціалу в процесі фінансово-господарської діяльності

Джерело: [32]

Необхідно зазначити, що головна роль у формуванні фінансового потенціалу авіабудівного підприємства належить чистому прибутку, який є основним індикатором виробничо-фінансово діяльності підприємства. Саме чистий прибуток підприємства є головним джерелом зміцнення його фінансового потенціалу, за недостатності якого джерела поповнення змінюються на зовнішні. Дієвим джерелом збільшення фінансових ресурсів авіабудівних підприємств є його інвестиційний капітал [7].

Фінансовий потенціал авіабудівного підприємства трактується як його здатність раціонально та ефективно використовувати фінансові ресурси, яким воно володіє, а також мати можливості до зміцнення за допомогою збільшення обсягів цих ресурсів. Фінансовий потенціал доволі часто ототожнюється із наявними у підприємства обсягами фінансових ресурсів та ефективним їх використанням. Тому підприємствам вкрай важливо приділяти ще більше уваги питанням щодо забезпечення стійкого фінансового стану як головного індикатора рівня формування та використання його фінансових ресурсів. У протилежному випадку, при неналежному відношенні до зміцнення фінансового стану та відповідно до утримання високого рівня фінансового потенціалу може призвести до настання кризових явищ та навіть ймовірності банкрутства підприємства [13].

На сучасному етапі економічного розвитку існує тісний зворотний зв'язок між рівнем його фінансового потенціалу підприємства та ймовірністю настання його банкрутства, що неодноразово підтверджено науковими дослідженнями. Водночас думки дослідників щодо даного питання дещо розділилися. Деякі вчені-економісти наголошують на тому, що визначення ймовірності настання банкрутства підприємства (ступені тяжкості фінансової кризи) має першочергове значення для подальшого визначення рівня його фінансового потенціалу, тоді як інші вчені наголошують на необхідності урахування рівня фінансового потенціалу підприємства для аналізу настання кризових явищ та ймовірності настання банкрутства [18].

Здійснення аналізу та оцінки рівня фінансового потенціалу підприємства важливо як для внутрішніх, так і зовнішніх користувачів інформації. Оптимальне використання фінансового потенціалу дає можливість підприємству збільшувати свою ринкову вартість, що в свою чергу збільшує інвестиційну привабливість та платоспроможність [32]. Для здійснення аналізу фінансового стану підприємства необхідно використовувати набір показників: показники забезпеченості фінансовими ресурсами, платоспроможності, фінансової стійкості, прибутку, рентабельності, ділової активності.

Схематичне зображення етапів оцінювання фінансового потенціалу підприємства надано на рис. 1.3.

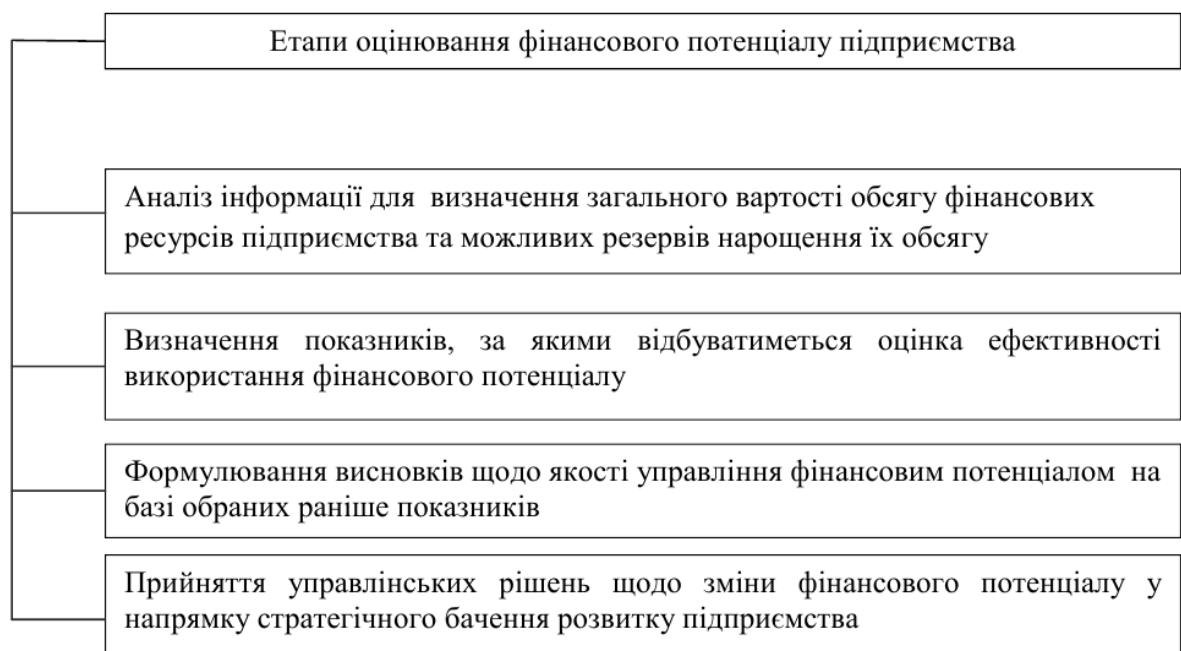

Рисунок 1.3 - Етапи оцінювання фінансового потенціалу підприємства

Джерело: [27]

Аналіз та оцінка наявного фінансового потенціалу підприємства повинен базуватися на використанні показників рентабельності, ділової активності, фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, майнового стану тощо. Детальний аналіз значень використаних фінансових показників в динаміці надасть можливість отримати комплексну фінансово-

економічну характеристику виробничо-господарської діяльності підприємства, його спроможності до конкуренції, платоспроможності та слугуватиме основою для розробки ефективної та дієвої стратегії управління фінансовим потенціалом суб'єкта господарювання.

Для оцінки рівня фінансового потенціалу підприємства необхідно вибрати таку систему показників, яка враховує наступні фактори:

- фінансовий потенціал складається із певних кількісних і якісних показників діяльності підприємства, які характеризують фінансовий потенціал підприємства як на поточний момент, так і на майбутню перспективу;
- головною проблемою є відсутність достатньої кількості інформації, тому набір показників повинен складатися з мінімальної кількості інформації, пов'язаної із особливостями господарської діяльності авіабудівного підприємства для проведення аналізу та оцінки фінансового потенціалу [36].

Аналіз літературних джерел та результати проведених досліджень дають підстави стверджувати, що, враховуючи методи та прийоми діагностики фінансового потенціалу підприємства, індикатори діагностики фінансового потенціалу підприємства доцільно об'єднати у декілька груп (рис. 1.4).

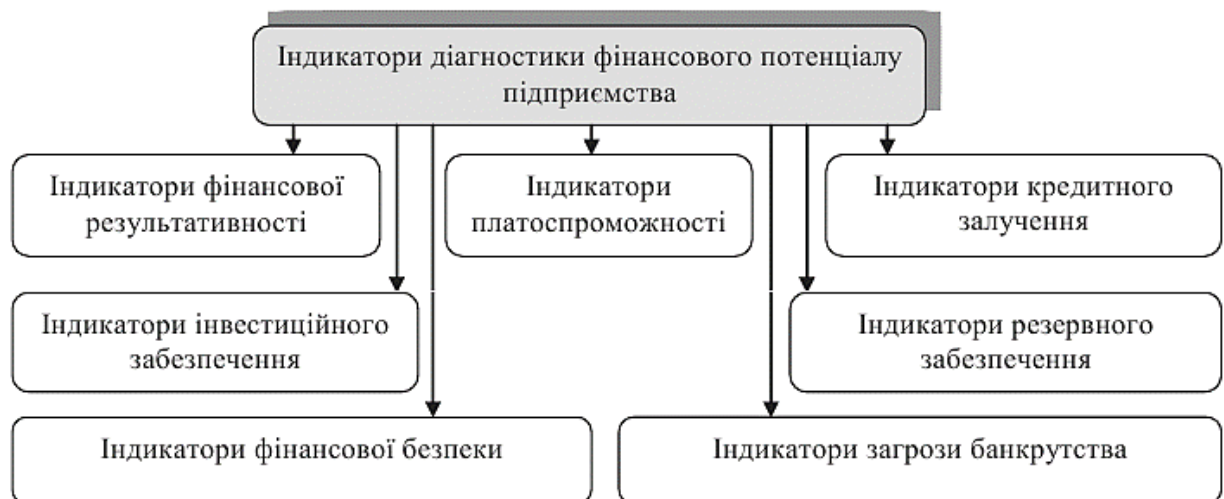

Рисунок 1.4 - Індикатори діагностики фінансового потенціалу підприємства [13]

Всі методи оцінки рівня фінансового потенціалу авіабудівного підприємства базуються на аналізі результатів його діяльності за наступними напрямками: операційна діяльність, фінансова діяльність та інвестиційна діяльність, із врахуванням впливу факторів та виявленням резервів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів. При застосуванні перелічених методів оцінювання стає можливим розподіл підприємств за рівнем якості управління фінансовим потенціалом.

Для аналізу впливу факторів внутрішнього та зовнішнього фінансового середовища підприємства використовують наступні методи: PEST-аналіз; SWOT-аналіз; SNW - аналіз; аналіз сценаріїв; портфельний аналіз та інше.

Класифікація методів оцінки рівня фінансового потенціалу проводиться за декількома критеріями:

1. В залежності від об'єкту оцінки фінансового потенціалу існують чотири методи: ресурсний, структурний, цільовий та змішаний методи оцінки рівня фінансового потенціалу. Ресурсний метод базується на оцінці фінансових ресурсів підприємства у грошовій та натуральній формах, враховуючи їх якість та ефективність використання у господарській діяльності. Структурний метод засновується на аналізі окремих елементів вхідних ресурсів та визначенні рівня їх віддачі. В основу цільового методу покладено порівняння фактичних та планових результатів управління фінансовим потенціалом підприємства. Змішаний метод засновано на використанні окремих складових перелічених підходів для визначення рівня фінансового потенціалу підприємства.

2. В залежності рівня узагальнення показників виділяють два методи: метод оцінювання з використанням інтегрального показника та метод оцінювання із застосуванням системи показників. Застосування інтегрального показника зумовлює зведення окремих даних в одній математичній залежності. Система показників створюється для оцінки їх значення незалежно один від одного, що дає можливість оцінити результати роботи підприємства на різних ділянках його господарської діяльності [14].

Методика аналізу та оцінки рівня фінансового потенціалу авіабудівного підприємства повинна бути простою, але в той же час дозволяти отримувати максимально якісну інформацію про його поточний стан. Дослідження різних методичних підходів щодо оцінки та визначення рівня фінансового потенціалу дає можливість стверджувати, що найбільше відповідає сформованим принципам і цілям методика оцінки рівня фінансового потенціалу підприємства, запропонована П. А. Фоміним, М. К. Старовойтовим [35].

Дана методика базується на стислій характеристиці рівнів фінансового потенціалу підприємства (ФПП). Так, діяльність підприємства з високим рівнем ФПП є прибутковою, фінансовий стан – стабільний. Діяльність підприємства, яке володіє середнім рівнем ФПП залишається прибутковою, але його фінансова стійкість не стабільна та коливається від змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Якщо підприємство фінансово нестабільне, воно має низький рівень фінансового потенціалу. За наведеною шкалою потрібно надати характеристику отриманих рівнів фінансового потенціалу підприємства, які базуються на порівняння розрахованих значень основних фінансових показників фінансово-господарської діяльності (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Оцінка рівня фінансового потенціалу підприємства

Рівень використання фінансового потенціалу підприємства	Характеристика показників діяльності підприємства
Високий	Стійкий фінансовий стан, існує можливість залучення додаткових ресурсів, високі показники рентабельності, високий рівень ділової активності. застосовується ефективна система бюджетного планування; діяльність підприємства стабільно прибуткова
Середній	Підприємство отримує прибуток, але фінансові результати його діяльності знаходяться під динамічним впливом внутрішнього і зовнішнього середовища, формує систему планових фінансових звітів, визначених за певними стандартами обліку.
Низький	Підприємство має нестійкий фінансовий стан, існує загроза настання його неплатоспроможності, має незадовільну ділову репутацію, здійснює фінансове планування діяльності із застосуванням методу коефіцієнтів.

Джерело: [35]

Ми вважаємо, що методику оцінки ФПП, запропоновану П. А. Фоміним, М. К. Старовойтовим доцільно доповнити аналізом ймовірності настання банкрутства підприємства за методиками Альтмана та О. Терещенка.

Модель Альтмана:

$$Z = 1,2 * X_1 + 1,4 * X_2 + 3,3 * X_3 + 0,6 * X_4 + X_5, \quad (1.1)$$

де X_1 – оборотний капітал до суми активів підприємства;

X_2 – нерозподілений прибуток до суми активів підприємства;

X_3 – прибуток до оподаткування до загальної вартості активів;

X_4 – ринкова вартість власного капіталу / бухгалтерська (балансова) вартість усіх зобов'язань;

X_5 – обсяг продажів до загальної величини активів підприємства.

Модель О. Терещенка надається у наступному вигляді:

$$Z = 1,5 X_1 + 0,08 X_2 + 10 X_3 + 5 X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6, \quad (1.2)$$

де X_1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань;

X_2 – відношення валюти балансу до зобов'язань;

X_3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів;

X_4 – відношення прибутку до виручки;

X_5 – відношення виробничих запасів до виручки;

X_6 - відношення виручки до основного капіталу.

Для визначення рівня фінансового потенціалу підприємства необхідно проводити експрес-аналіз основних показників його діяльності, а саме: показники ліквідності, показники платоспроможності, показники фінансової стійкості та показники ділової активності підприємства порівняно з пороговими значеннями.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДП «АНТОНОВ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

ДП «Антонов» - державне підприємство, науково-виробнича база якого розташована на 2-х промислових площадках в м. Київ і смт. Гостомель, Київської області. Науково-виробнича база підприємства укрупнено включає дослідно-конструкторське бюро, виробничі підрозділи, а також льотно-доводочну та випробувальну базу. Крім цього до складу ДП «Антонов» входить авіатранспортний підрозділ (АТП ДП «Антонов»), який працює на ринку чартерних авіап перевезень унікальних негабаритних вантажів за замовленнями з різних країн світу. Базування транспортних літаків «Ан» - Ан-124, Ан-225 здійснюється в смт. Гостомель, а також у Німеччині, Англії. У м. Х'юстоні (штат Техас, США) відкрито регіональний офіс АТП ДП «Антонов». ДП «Антонов» співпрацює з НАТО по програмі стратегічних військових авіап перевезень, з ООН з питань здійснення гуманітарних авіап перевезень [21].

Види діяльності ДП «Антонов» (предметом діяльності підприємства за кодами КВЕД) згідно зі Статутом є:

Професійна, наукова та технічна діяльність:

72.19 Дослідження й експериментальні розробки у сфері інших природничих і технічних наук;

30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування;

51.21 Вантажний авіаційний транспорт

33.16 Ремонт і технічне обслуговування повітряних і космічних літальних апаратів тощо.

В активі науково-технічної та виробничої діяльності ДП «Антонов» - 22 типи нових літаків і понад 100 спеціалізованих модифікацій різного

військового і цивільного призначення. За роки діяльності ДП «Антонов» на літакобудівних заводах виготовлено та продано понад 22 тис. літаків з маркою «Ан», з них більше 1,5 тис. продано в 50 країн світу.

ДП «Антонов» має відповідну організаційну структуру управління, яка включає:

- дослідно-конструкторське бюро;
- експериментально-дослідні і випробувальні підрозділи;
- підрозділи виробництва літаків «Ан» та інженерно-технічні служби;
- льотно-випробувальну і доводочну базу для проведення наземних і льотних сертифікаційних випробувань нових зразків авіаційної техніки;
- служби з технічного обслуговування літаків «Ан»;
- служби контролю і авіаційної безпеки польотів;
- ремонтно-відновлювальні і транспортні цехи;
- авіатransпортний підрозділ, що здійснює авіаційні нерегулярні транспортні перевезення.

Основними видами діяльності ДП «Антонов» є створення нових зразків авіаційної техніки, виробництво серійних виробів авіаційної техніки і її систем, модернізація літаків, надання авіаційних транспортних послуг і послуг з обслуговування авіаційної техніки. Державне підприємство «Антонов» являється розробником, виробником та постачальником продукції та послуг: Ан-148/158; Ан-132; Ан-178; поставка запчастин; підтримка льотної придатності продукції, що експлуатується; навчання льотного персоналу; здійснення перевезень крупногабаритних вантажів авіалініями «Антонов».

В 2019 році ринкова частка продукції на світовому ринку складала:

-Ан-148/158 - в сегменті пасажирських літаків місткістю 61-120 крісел - 1%;

-Ан-132 - 0% (літак в одиничному екземплярі);

-Ан-178 - 0% (літак в одиничному екземплярі).

Флот важких транспортних літаків ДП «Антонов» зробив у 2020 році значний внесок у загальний результат зовнішньоекономічної діяльності, у тому числі допомагаючи нашій державі та іншим країнам у перевезенні апаратури та медичних засобів для боротьби з коронавірусом.

1 січня 2021 року ДП «Антонов» підписав кредитну угоду на 3 млрд гривень з АТ «Укрексімбанк» на побудову трьох новітніх літаків Ан-178-100Р для української армії¹. 19 січня 2021 року державне підприємство «Антонов» розпочало виробництво військово-транспортних літаків для Збройних Сил України.

Організаційна структура управління ДП «Антонов» (рис. 2.1.) належить до дивізіонального типу.

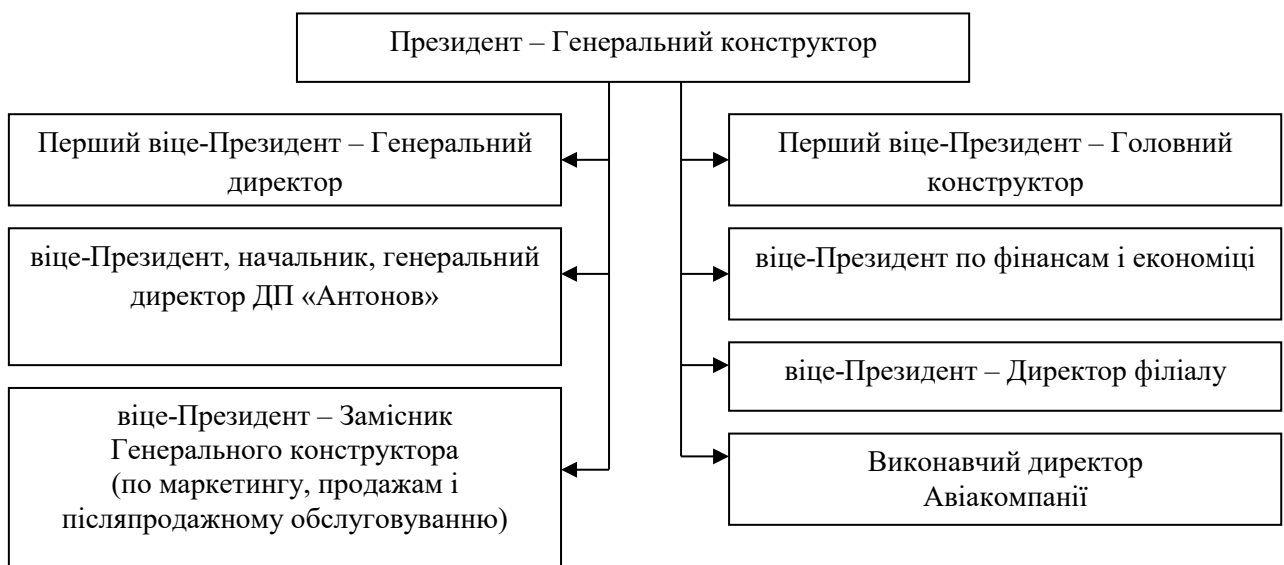

Рисунок 2.1 – Організаційна структура управління ДП «Антонов»
Джерело: [21]

Така організаційна структура управління надає можливості підприємству приділити більше уваги конкретному продукту, споживачу або регіону, що сприяє адекватно реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища.

Керівництво ДП «Антонов» постійно працює над створенням робочих місць для осіб з обмеженими можливостями. Штатний розпис передбачає

вакансії для працевлаштування осіб з інвалідністю. Вимоги законодавства щодо працевлаштування осіб з інвалідністю завжди дотримуються. Робота з трудовим колективом на підприємстві проводиться у повній відповідності до вимог законодавства та колективного договору. Керівництво ДП «Антонов» створює сприятливі умови для ефективної зайнятості працівників, сприяє їх працевлаштуванню, підготовці та підвищенню кваліфікації.

Наявність та використання трудових ресурсів можна проаналізувати по даним таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 - Показники ефективності використання трудових ресурсів ДП «Антонов», 2019-2021 р.р.

Показники	Рік			Відхилення (+,-) 2021/2019
	2019	2020	2021	
Середньооблікова чисельність штатних та позаштатних працівників, осіб	9380,0	9408,0	9413,0	33,0
Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.	5998663,0	7513302,0	9361477,0	3362814,0
Реалізовано продукції на одного середньооблікового працівника, тис. грн.	639,5	798,6	994,5	355,0

Джерело: розраховано автором за даними звітності Форма № 2 «Звіт про фінансові результати»

Аналізуючи дані таблиці 2.1 можна зробити висновок про те, що за період з 2019 до 2021 року на підприємстві відбулися зміни в чисельності працівників. Тобто в 2021 році кількість працівників підприємства збільшилася на 33 особи та на кінець 2021 року складає 9413,0 осіб. Продуктивність праці зменшується на 355,0 тис.грн та на кінець 2021 року становила 994,5 тис.грн.

В виробничо-господарській діяльності підприємства особливе місце належить засобам виробництва (знаряддя і предмети праці). Рівень забезпеченості виробництва якими, їх структура та ефективність їх використання впливає на кінцеві результати діяльності підприємства. Саме тому забезпеченість фондами та аналіз ефективності їх використання є дуже

важливим для оцінки фінансового стану підприємства.. На основі наступної таблиці ми зможемо розглянути наскільки підприємство забезпечене фондами та на скільки ефективно їх використовує.

На основі річної звітності підприємства визначимо показники забезпеченості та ефективності використання основних виробничих засобів (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 - Забезпеченість основними засобами та ефективність їх використання ДП «Антонов», 2019-2021 р.р

Показники	Рік			Відхилення 2021/2019, (+/-)
	2019	2020	2021	
Чистий дохід, тис. грн	5998663,0	7513302,0	9361477,0	3362814,0
Середньорічна вартість ОЗ, тис. грн	4770234,5	4936168,5	4423852,0	-346382,5
Чисельність працівників, осіб	9380,0	9408,0	9413,0	33,0
Фондоозброєність	508,5	524,7	470,0	-38,5
Фондовіддача	1,3	1,5	2,1	0,8
Фондоємність	0,8	0,7	0,5	-0,3

Джерело: розраховано автором за даними звітності Форма № 2 «Звіт про фінансові результати»

За розрахунками, відмічаємо, що показник фондоозброєності зменшився на 38,5 за рахунок зменшення вартості ОЗ на 346382,5 тис. грн. та збільшення чисельності працівників на 33,0 особи, що є негативним моментом для підприємства, тобто продуктивність праці зменшується. Позитивну тенденцію має показник фондовіддачі, значення якого збільшується на 0,8 за рахунок збільшення суми чистого доходу. Відповідно показник фондоємності має негативну тенденцію, тобто зменшується на 0,3, тому що є обернено залежним від показником фондовіддачі. Спостерігається зменшення середньорічної вартості основних засобів за період дослідження на 346382,5 тис. грн.

Отже, за даними розрахунків можемо визнати, що ДП «Антонов» в достатній мірі забезпечене основними засобами, вартість яких поступово

зменшується за рахунок амортизаційних відрахувань. Ефективність їх використання має тенденцію до збільшення за період дослідження.

Основні засоби ДП «Антонов» включають наступні структурні елементи: інвестиційна нерухомість, будинки, споруди та передавальні пристрої, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади, інвентар, інвентарна тара, багаторічні насадження та тимчасові споруди.

В табл. 2.3. наведено склад та структуру основних засобів досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.3 – Склад та структура основних засобів ДП «Антонов» 2019-2021 р. р.

Група основних засобів	Рік						Відхилення (+;-) 2021/2019
	2019		2020		2021		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Інвестиційна нерухомість	138708,0	2,4	38050,0	0,6	38050,0	0,6	-100658,0
Будинки, споруди та передавальні пристрої	2460136,0	42,6	2475668,0	38,6	2345360,0	38,8	-114776,0
Машини та обладнання	559433,0	9,7	616452,0	9,6	651325,0	10,8	91892,0
Транспортні засоби	2376797,0	41,2	2629154,0	41,0	2361461,0	39,1	-15336,0
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	57436,0	1,0	63880,0	1,0	88599,0	1,5	31163,0
Багаторічні насадження	77,0	X	77,0	X	77,0	X	0,0
Інші основні засоби	177312,0	3,1	589544,0	9,2	548939,0	9,1	371627,0
Тимчасові споруди	3739,0	0,1	-	-	-	-	-3739,0
Інвентарна тара	-	-	3762,0	0,1	3657,0	0,1	3657,0
Разом	5773638,0	100,0	6416587,0	100,0	6037459,0	100,0	263821,0

Джерело: розраховано автором за даними звітності Форма № 5 «примітки до річної фінансової звітності»

Аналіз даних табл. 2.3 показує, що на підприємстві спостерігається тенденція до зменшення частки вартості інвестиційної нерухомості від 2,4% до 0,6% та частки вартості будинків і споруд у загальній структурі основних засобів від 42,6% до 38,8% за період дослідження. Частка машин та

обладнання збільшується незначним чином до 10,8% та частка транспортних засобів становить 39,1%. (зменшення на 2,0 в.п.). Такі негативні зміни свідчать про те, що ДП «Антонов» за період дослідження не інвестував кошти в нерухомість.

На фінансовий стан підприємства безпосередньо впливають результати його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції позитивно позначаються на досягненні та утриманні високого рівня фінансової стійкості підприємства. Прибуток підприємства є важливою економічною категорією, яка зміцнює фінансовий стан підприємства та є основним джерелом формування доходної частини державного та місцевих бюджетів. Головним показником результатів фінансово-господарської діяльності ДП «Антонов» - є його фінансовий результат, тобто чистий прибуток або збиток (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Динаміка формування прибутку ДП «Антонов» 2019-2021 р. р., тис. грн

Стаття	Рік			Відхилення (+;-) 2021/2019
	2019	2020	2021	
Чистий дохід від реалізації продукції	5998663,0	7513302,0	9361477,0	3362814,0
Собівартість реалізованої продукції	4409987,0	4618846,0	5174591,0	764604,0
Валовий прибуток	1588676,0	2894456,0	4186886,0	42598210,0
Інші операційні доходи	656403,0	326158,0	805542,0	149139,0
Адміністративні витрати	265981,0	221656,0	318673,0	52692,0
Витрати на збут	218291,0	64102,0	92081,0	-126210,0
Інші операційні витрати	1217767,0	1333086,0	3289055,0	2071288,0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	543040,0	1601770,0	1292619,0	749579,0
Інші фінансові доходи	279,0		74,0	-205,0
Інші доходи	63026,0	69817,0	325680,0	262654,0
Фінансові витрати	39884,0	28379,0	34133,0	-5751,0
Інші витрати	3735,0	369142,0	88298,0	84563,0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	562726,0	1274066,0	1495942,0	933216,0
Податок на прибуток	114743,0	202250,0	244975,0	130232,0
Чистий прибуток (збиток)	447983,0	1071816,0	1250967,0	802984,0

Джерело: розраховано автором за даними звітності Форма № 2 «Звіт про фінансові результати»

Розрахунки свідчать, що підприємство за період дослідження отримувало прибуток. У звітному році спостерігається збільшення суми чистого прибутку в 2,5 рази, що становить 1250967,0 тис. грн. До таких змін призвело збільшення суми чистого доходу, суми інших операційних доходів та зменшення суми витрат на збут та фінансових витрат. Темпи зростання доходів були більшими за темпи зростання витрат.

Підприємство повинно створювати резервний страховий фонд у розмірі, які встановлені в установчих документах, але не менше 25% статутного фонду. Розмір щорічних відрахувань до резервного (страхового) фонду повинен становити не меншим 5% від суми чистого прибутку.

Чистий прибуток ДП «Антонов» розподіляється наступним чином:

1. Частина чистого прибутку підлягає сплаті підприємством до державного бюджету України у вигляді державних дивідендів, розмір яких визначається нормативно-правовими документами Кабінету Міністрів України;

2. Формування спеціальних цільових фондів підприємства, що передбачені Статутом у розмірі за ставкою, визначеною фінансовим планом ДП «Антонов» на відповідний звітний період;

3. Інші цілі – у розмірі за ставкою, визначеною фінансовим планом підприємства на відповідний звітний період.

Використання чистого прибутку за напрямками, не включеними до фінансового плану, потрібно погоджувати з ДК «Укроборонпром» та вносити зміни до фінансового плану ДП «Антонов». Відповідно до українського податкового законодавства, державне підприємство, яке є учасником ДК «Укроборонпром», частину чистого прибутку у розмірі 30% відраховує до державного бюджету.

Таблиця 2.5 – Розподіл чистого прибутку ДП «Антонов», 2019-2021 р.р., тис. грн.

Стаття	Рік			Відхилення (+;-) 2021/2019
	2019	2020	2021	
Чистий прибуток (збиток)	447983,0	1071816,0	1250967,0	802984,0

Відрахування до Державного бюджету	134394,9	321544,8	375290,1	240896,1
Частина чистого прибутку, що залишається на підприємстві	313588,1	750271,2	875676,9	562087,9

Джерело: розраховано автором за даними звітності Форма № 2 «Звіт про фінансові результати»

Прибуток кожного звітного періоду, що доступний для розподілу державним підприємством, визначається на основі даних фінансової звітності.

Спеціальні цільові фонди у фінансовій звітності відображаються у складі нерозподіленого прибутку з подальшим розкриттям їх наявності та руху за ними у Примітках до такої фінансової звітності. Фонди, які не передбачені положеннями Статуту, не створюються.

На ДП «Антонов» утворюються наступні спеціальні (цільові) фонди:

- Фонд науково – технічного розвитку;
- Фонд матеріального заохочення;
- Фонд соціального захисту працівників підприємства;
- Резервний фонд;
- Інші фонди, передбачені Статутом підприємства і джерелом фінансування яких є частина чистого прибутку – інші спеціальні фонди.

Таблиця 2.6 – Відрахування до спеціальних цільових фондів ДП «Антонов», 2019-2021 р. р., тис. грн

Назва Фонду	Рік			Відхилення (+;-) 2021/2019
	2019	2020	2021	
Фонд науково – технічного розвитку, 30,0%	94076,5	225081,4	262703,1	168626,6
Фонд матеріального заохочення, 20,0%	62717,6	150054,2	175135,4	112417,8
Фонд соціального захисту працівників підприємства, 20,0%	62717,6	150054,2	175135,4	112417,8
Резервний фонд, 10,0%	31358,8	75027,2	87567,6	56208,8
Інші спеціальні фонди, 20,0%	62717,6	150054,2	175135,4	112417,8
Всього	313588,1	750271,2	875676,9	562088,8

Джерело: розраховано автором за даними звітності Форма № 2 «Звіт про фінансові результати»

Розрахунки свідчать, що найбільша частка чистого прибутку, що залишається на підприємстві, відраховується до Фонду науково-технічного розвитку – 94076,5 тис. грн у 2019 році, 225081,4 тис. грн у 2020 році та 262703,1 у 2021 році. До Фонду матеріального заохочення та Фонду соціального захисту працівників підприємства відраховується по 20,0% від

суми чистого прибутку. 10,0% суми чистого прибутку зараховується до Резервного фонду та 20,0% залишається на інші спеціальні фонди.

2.2 Аналіз фінансового стану підприємства як основи його фінансового потенціалу

Фінансовий стан підприємства є базою для формування його фінансового потенціалу, насамперед у якості залучення фінансових ресурсів з зовнішніх джерел, рівня кредитоспроможності та інвестиційної привабливості. Аналіз фінансового стану ДП «Антонов» потрібно починати з аналізу складу та структури необоротних активів (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Склад та структура необоротних активів ДП «Антонов» 2019-2021 рр

Показники	Рік						Відхилення (+;-) 2021/2019
	2019		2020		2021		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Нематеріальні активи	1094020,0	14,2	47970,0	0,9	22716,0	0,4	-1071304,0
Незавершені капітальні інвестиції	-	-	426097,0	7,7	914058,0	15,7	914058,0
Основні засоби	4725137,0	61,4	4924670,0	89,6	4453281,0	76,7	-271856,0
Інвестиційна нерухомість	135106,0	1,7	35767,0	0,6	35006,0	0,6	-100100,0
Довгострокові біологічні активи	2491,0	0,1	2720,0	0,1	2637,0	0,1	146,0
Довгострокові фінансові інвестиції	7448,0	0,1	462,0	-	434,0	-	-7014,0
Довгострокова дебіторська заборгованість	8,0	-	9,0	-	12,0	-	4,0
Інші необоротні активи	1728277,0	22,5	55914,0	1,0	367455,0	6,3	-1360822,0
Усього необоротних активів	7692491,0	100,0	5493613,0	100,0	5808754,0	100,0	-1883737,0

Джерело: розраховано за даними звітності підприємства Форма № 1 «Баланс»

Провівши розрахунки стверджуємо, що вартість необоротних активів має тенденцію до зменшення за період дослідження та становить на кінець

2021 року 5808754,0 тис. грн. проти 7692491,0 тис. грн. у 2019 році. Зміни відбулися за рахунок значного зменшення вартості нематеріальних активів та їх частки від 14,2% до 0,4%. Зменшення вартості основних засобів відбувається із збільшенням їх питомої ваги та свідчить про те, що підприємство не здійснювало закупівлю машини та обладнання в звітному періоді. Найбільшу питому вагу в структурі необоротних активів займають основні засоби - 76,7% у звітному році.

Необхідною умовою для ефективного функціонування в умовах ринкової економіки є наявність у підприємства оборотних активів, оптимальна структура яких є необхідною умовою для ефективного функціонування в сучасних ринкових умовах. (табл.2.8).

Таблиця 2.8 – Склад та структура оборотних активів ДП «Антонов» 2019-2021 р. р.

Показники	Рік						Відхилення (+;-) 2021/2019
	2019		2020		2021		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Запаси: в т. ч.	2980633,0	51,8	4460747,0	54,9	3539633,0	42,1	559000,0
Виробничі запаси	1565924,0	27,2	2493942,0	30,7	2666002,0	31,7	1100078,0
Незавершене виробництво	1408529,0	24,5	1955832,0	24,1	865500,0	10,3	-543029,0
Готова продукція	5218,0	0,1	10199,0	0,1	7140,0	0,1	1922,0
Товари	962,0	-	774,0	-	991,0	-	29,0
Поточні біологічні активи	8755,0	0,2	8450,0	0,1	3927,0	0,1	-4828,0
Дебіторська заборгованість за товари	53760,0	0,9	588052,0	7,2	283680,0	3,4	229920,0
за виданими авансами	350367,0	6,2	740764,0	9,2	1960188,0	23,3	1609821,0
з бюджетом	174721,0	3,0	21454,0	0,3	71776,0	0,9	-102945,0
з нарахованих доходів	30669,0	0,5	943,0	-	315,0	-	-30354,0
із внутрішніх розрахунків	1037320,0	18,0	-	-	-	-	1037320,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	25610,0	0,4	72866,0	0,9	38858,0	0,5	13248,0
Гроші та їх еквіваленти	279733,0	4,9	2116234,0	26,0	1808260,0	21,5	1528527,0
Інші оборотні активи	811713,0	14,1	117101,0	1,4	694628,0	8,3	-117085,0
Усього	5753281,0	100,0	8126611,0	100,0	8401265,0	100,0	2647984,0

Джерело: розраховано автором за даними звітності Форма № 1 «Баланс»

За даними розрахунків стверджуємо, що станом на кінець 2021 року підприємство володіло оборотними активами вартістю 8401265,0 тис. грн., що на 2647984,0 тис. грн. більше в порівнянні з 2019 роком. Найбільшу питому вагу в структурі оборотних активів підприємства за період дослідження становить вартість запасів - від 51,8% у 2019 році до 42,1% у звітному році, На другому місті залишаються гроші та їх еквіваленти – 21,5 % у 2021 році. Дебіторська заборгованість становить 28,1% у звітному році проти 29,0% у 2019 році. Структура оборотних коштів не оптимальна. Найбільша частка припадає на вартість запасів, тобто низьколіквідні активи – 42,1%. Тоді як частка швидколіквідних активів – 21,5%.

Таблиця 2.9 - Склад та структура дебіторської заборгованості ДП «Антонов» 2019-2021 р. р.

Вид дебіторської заборгованості	Рік						Відхилення (+;-) 2021/ 2019
	2019		2020		2021		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Дебіторська заборгованість за товари	53760,0	3,2	588052,0	41,3	283680,0	12,0	229920,0
за виданими авансами	350367,0	20,9	740764,0	52,0	1960188,0	83,4	1609821,0
з бюджетом	174721,0	10,5	21454,0	1,5	71776,0	3,0	-102945,0
з нарахованих доходів	30669,0	1,8	943,0	0,1	315,0	0,1	-30354,0
із внутрішніх розрахунків	1037320,0	62,1	-	-	-	-	-1037320,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	25610,0	1,5	72866,0	5,1	38858,0	1,6	13248,0
Разом	1672447,0	100,0	1424079,0	100,0	2354817,0	100,0	682370,0

Джерело: розраховано автором за даними звітності Форма № 1 «Баланс»

Дані табл. 2.9 свідчать про те, що сума дебіторської заборгованості збільшується на 682370,0 тис. грн., за рахунок різкого збільшення дебіторської заборгованості за виданими авансами, частка якої становить відповідно по роках 20,9%, 52,0% та 83,4. Це є негативним показником, так як збільшується

заборгованість покупців за товари та надані послуги, а це в свою чергу негативно впливає на фінансовий стан підприємства. Також збільшується сума дебіторської заборгованості за товари та послуги у звітному році, відповідно частка також збільшується до 12,0%. Позитивним є ліквідація заборгованості за внутрішніми розрахунками у 2020 та 2021 роках. Зменшується сума дебіторської заборгованості з бюджетом, з нарахованих доходів.

Щоб краще оцінити здатність ДП «Антонов» своєчасно погашати свої зобов'язання доцільно здійснити аналіз показників ліквідності (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 - Динаміка показників ліквідності ДП «Антонов», 2019-2021 р. р.

Показники	Оптимальне значення	Рік			Відхилення, +,- 2021/2019
		2019	2020	2021	
Коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності	2,0-2,5	2,32	2,05	1,60	-0,72
Коефіцієнт термінової ліквідності	0,7-0,8	0,84	0,92	0,93	0,09
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,3	0,11	0,53	0,35	0,24
Співвідношення дебіторської заборгованості та кредиторської	1,0	1,15	0,47	0,79	-0,36

Джерело: розраховано автором за даними звітності Форма № 1 «Баланс»

Розрахунки свідчать, що на досліджуваному підприємстві спостерігаємо зменшення коефіцієнта поточної ліквідності з 2,32 до 1,60, що свідчить про збільшення короткострокових ризиків по забезпеченню збалансованості короткострокових джерел фінансування і оборотних активів. У підприємства не існує проблем з погашенням зобов'язань перед постачальниками, тобто 84,0% своїх поточних зобов'язань воно має змогу погасити пів року з початку 2019 року. Значення коефіцієнту термінової ліквідності у 2021 році свідчить про те, що на кожну одиницю короткострокових зобов'язань у підприємства припадає 0,93 грн. швидкоореалізуємих оборотних активів, тобто можливість перетворюватися в грошову форму. У звітному році підприємство володіло грошовими коштами в розмірі 35,0% від загальної суми поточних зобов'язань. Даний показник відповідає нормативному значенню, тому підприємству не

загрожує несвоєчасне виконання зобов'язань. Розрахунки свідчать, що на кожну одиницю кредиторської заборгованості ДП «Антонов» припадає 0,79 гривень дебіторської заборгованості, що позитивно впливає на діяльність підприємства, тому що знижує потребу в залучених фінансових ресурсах.

У фінансовому аналізі показники фінансової стійкості враховують обсяг власних обігових коштів та відображають співвідношення між залученим та власним капіталом підприємства. Показники фінансової стійкості підприємства представлені у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Динаміка показників фінансової стійкості ДП «Антонов» 2019-2021 р. р.

Показники	Рік			Теоретично-гранична величина	Відхилення (+;-) 2021/2019
	2019	2020	2021		
Власний оборотний капітал	2383684,0	3550081,0	3200853,0	-	817169,0
Маневреність власних оборотних коштів	0,12	0,60	0,36	0,4-0,6	0,24
Коефіцієнт фінансової автономії	0,70	0,66	0,62	>0,5	-0,08
Коефіцієнт фінансової залежності	0,24	0,34	0,38	< 2	0,14
Коефіцієнт фінансового левириджу	0,41	0,52	0,61	0,4-0,6	0,20
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,77	0,71	0,63	0,7-0,9	--0,14
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,29	0,39	0,36	0,4-0,6	0,07
Коефіцієнт мобільності активів	0,43	0,59	0,59	-	0,16
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	0,74	0,85	0,69	-	-0,05
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,41	0,44	0,38	-	-0,03

Джерело: розраховано автором за даними звітності Форма № 1 «Баланс»

ДП «Антонов» володіє власними оборотними коштами в сумі 3200853,0 тис. грн. у 2021 році., обсяг яких за період дослідження збільшився на 817169,0 тис. грн. Ці кошти підприємство може використовувати для фінансування

частини запасів, дебіторської заборгованості, інших оборотних активів. В 2021 р. 38,0% оборотних активів припадають на власний оборотний капітал, який характеризується достатнім рівнем маневреності - 0,38 проти 0,12 у 2019 році. Підприємство здатне самостійно фінансувати 62,0% необхідних активів, про що свідчить значення коефіцієнта автономії (зменшився на 0,08).

Показники фінансового левериджу і фінансової залежності ДП «Антонов» також знаходиться в межах нормативу. На кожен гривню власного капіталу підприємства припадає 0,61 гривень пасивів. Коефіцієнт маневреності власного капіталу на кінець 2021 р. становить 0,36. Питома вага поточних зобов'язань становила 69,0% зобов'язань у 2021 р. Загальний коефіцієнт фінансової стійкості зменшується в звітному році до 0,63 та є меншим за оптимальне значення, що свідчить про збільшення ризику погіршення господарської діяльності підприємства через недостатній обсяг його короткострокових зобов'язань.

Показники ділової активності підприємства представлені у таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Динаміка показників ділової активності ДП «Антонов» 2019-2021 р.р.

Показники	Рік			Відхилення (+;-) 2021/ 2019
	2019	2020	2021	
Коефіцієнт оборотності активів	0,43	0,58	0,65	0,22
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,90	1,08	1,11	0,21
Коефіцієнт оборотності запасів, обертів	1,77	2,01	2,64	0,87
Коефіцієнт оборотності запасів, днів	203,39	179,10	136,36	-67,03
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, днів	88,23	75,58	90,45	2,22
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, обертів	4,08	4,76	3,98	-0,1
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, днів	198,08	176,13	113,92	-84,16
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, обертів	1,82	2,04	3,16	1,34
Коефіцієнт оборотності власного капіталу, обертів	0,68	0,87	1,06	0,38

Джерело: розраховано автором за даними звітності Форма № 1 «Баланс», Форма №2 «Звіт про фінансові результати»

Розрахунки свідчать, що коефіцієнт оборотності активів на ДП «Антонов» має незначну тенденцію до збільшення (2019 р. – 0,43, 2021 р. – 0,65). Слід відмітити, що даний коефіцієнт є одним із найважливіших показників ефективності використання капіталу і вказує на швидкість його переходу зі стадії виробничих запасів у готову продукцію та швидкість перетворення продукції у безпосередньо грошову форму. Враховуючи це, можна стверджувати, що така динаміка свідчить про ефективність використання активів на досліджуваному підприємстві.

Оборотні активи підприємства за звітний період (2021 рік) здійснюють 1,11 обертів. Слід також відмітити, що впродовж трьох років даний показник має позитивну динаміку. Оборотність запасів на ДП «Антонов» у 2019 р. становила 1,77 оберти, у 2020 р. – 2,01 оберти, у 2021 р. - 2,64 оберти. Тривалість одного обороту запасів відповідно зменшується. Дані показники свідчать про ефективність використання запасів на підприємстві.

Коефіцієнти оборотності кредиторської заборгованості мають низькі показники (3,16 у 2021 році) та кількість обертів збільшується, що свідчить про поліпшення фінансування власної діяльності за рахунок кредиторів. А період обороту зменшується з 198,08 днів до 113,92 днів, що вказує на покращення ділової репутації серед постачальників, зростання продуктивності праці серед працівників.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу показує, що на кожну гривню власного капіталу ДП «Антонов» отримало 1,06 гривень чистого доходу в 2021 р. Даний показник має тенденцію до збільшення, що є позитивним моментом для підприємства.

Дебіторська заборгованість ДП «Антонов» здійснила 3,98 обертів за рік. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує рівень інтенсивності обертання заборгованості дебіторів перед підприємством. Кількість обертів дебіторської заборгованості зменшується на 0,1 оберт, що свідчить про зменшення кількості обертів коштів, вкладених в розрахунки за

рік. Відповідно збільшується тривалість одного оборту до 90,45 днів, що є негативним для підприємства, тому що уповільнюється рух власних коштів.

Існує значна кількість коефіцієнтів рентабельності, використання кожного з яких залежить від характеру оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Динаміка показників рентабельності ДП «Антонов» 2019-2021 р.р. , %

Показники	Рік			Відхилення (+;-) 2021/ 2019
	2019	2020	2021	
Рентабельність власного капіталу	8,34	12,35	14,12	5,78
Рентабельність продажів	12,32	14,27	15,98	3,66
Рентабельність активів	5,51	8,34	8,75	3,24

Джерело: розраховано автором за даними звітності Форма № 1 «Баланс» та Форма № 2 «Звіт про фінансові результати»

Коефіцієнт рентабельності активів ДП «Антонов» свідчить, що на кожен гривню, яка використовується для фінансування активів ДП «Антонов», припадає сума чистого прибутку в розмірі 8,75 копійок в 2021 р. проти 5,51 у базовому році. Відповідно, у 2021 р. рівень окупності активів ДП «Антонов» становив 11,99 років. Рівень прибутковості активів перевищує рівень інфляції в країні, тому можемо стверджувати про підвищення реальної вартості залучених в господарську діяльність активів підприємства. Аналіз рентабельності продажів показав, що динаміка позитивна (із +12,32% в 2019 р. до +15,98% в 2021 р.).

Ключовим показником є рентабельність власного капіталу, яка відображає ефективність використання власного капіталу. Кожна гривня власного капіталу в 2021 році забезпечила підприємству 14,12 копійок чистого прибутку, що на 5,78 копійки більше за показник 2019 року. На підприємстві істотну частину отриманого прибутку за 2020 р. реінвестовано в діяльність підприємства. рентабельність активів ДП «Антонов» збільшується.

Отже, провівши аналіз показників ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності та ділової активності ДП «Антонов» за період дослідження, можемо стверджувати, що підприємство має стійкий фінансовий стан.

2.3. Оцінка формування фінансового потенціалу ДП «Антонов»

Умови фінансування господарської діяльності визначаються параметрами загального потенційного доходу, який в поточному періоді набуває форми чистого доходу і відповідає граничному рівню фінансового потенціалу. Ефективне функціонування підприємства можливе лише при досягненні достатнього рівня фінансового потенціалу, джерелами формування якого є власні та залучені ресурси. Через недостатньо високі фінансові результати господарської діяльності авіабудівного підприємств обмеженими залишаються можливості для залучення фінансових ресурсів через низький рівень кредитоспроможності та інвестиційної привабливості.

Таблиця 2.14 – Джерела формування фінансового потенціалу ДП «Антонов», 2019-2021 р.р., тис. грн

Джерела	Рік			Відхилення (+;-) 2021/2019
	2019	2020	2021	
Чистий прибуток	447983,0	1071816,0	1250967,0	802984,0
Амортизаційні відрахування	525563,0	476295,0	393244,0	-132319,0
Цільове фінансування	193469,0	-	-	-193469,0
Кредиторська заборгованість	640082,0	3009763,0	2963781,0	2323699,0

Джерело: розраховано автором за даними звітності Форма № 1 «Баланс», Форма 2 «Звіт про фінансові результати»

Важлива роль серед власних джерел формування фінансового потенціалу авіабудівного підприємства належить амортизаційному фонду ДП «Антонов», який створюється за рахунок амортизаційних відрахувань та кошти якого у випадку зменшення прибутковості підприємства стає одним з основних джерел капітальних інвестицій.

Розрахунки свідчать, що сума чистого прибутку збільшується на 802984,0 тис. грн за період дослідження. Сума амортизаційних відрахувань зменшилася та становила у 2021 році 393244,0 тис. грн., що свідчить про зношення основних засобів, тобто підприємство не здійснює оновлення власної матеріально-технічної бази. Сума кредиторської заборгованості збільшується з 640082,0 тис. грн у 2019 році до 2963781,0 тис. грн. у 2021 році, що свідчить про збільшення поточних зобов'язань підприємства. У 2019 році підприємство отримувало державну підтримку у вигляді цільового фінансування у сумі 193469,0 у 2019 році. У 2020 році цільового фінансування немає.

Дані рис. 2.2 відображають склад та структуру капіталу ДП «Антонов» за період дослідження.

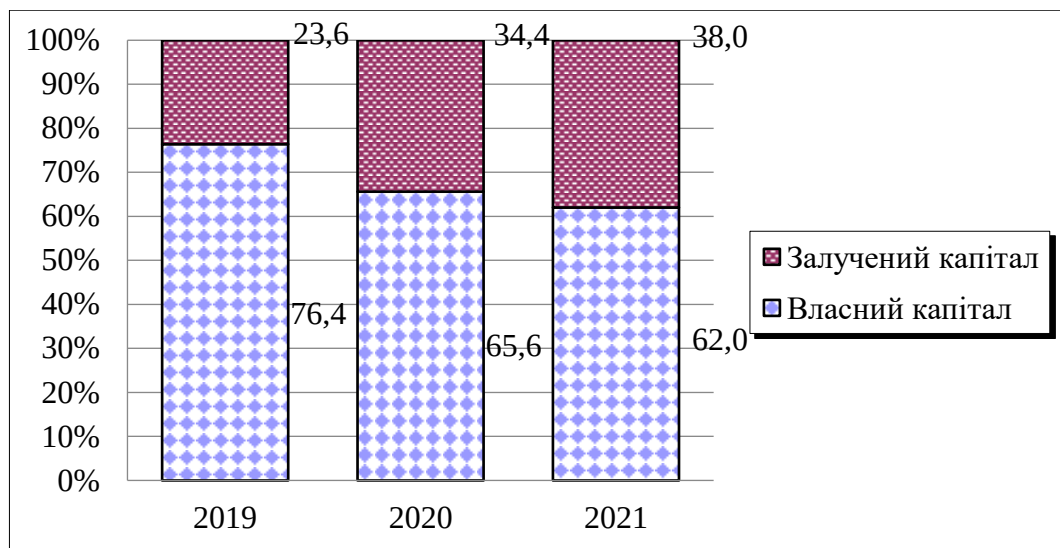

Рисунок 2.2 – Склад та структура капіталу ДП «Антонов», 2019 – 2021 р. р., %

Джерело: побудовано автором за даними звітності Форма № 1 «Баланс»

Склад та структура власного капіталу впливає на результати діяльності підприємства. Зміна обсягу власного капіталу є показником ефективності як виробничої, так і фінансової та інвестиційної діяльності (табл. 2.15).

Розмір зареєстрованого (пайового) капіталу згідно п. 5.2. Статуту підприємства становить 2060941,0 тис. грн. Протягом 2019, 2020 та 2021 років розмір його залишається незмінним. Відрахування до резервного капіталу за 2019 рік складають 214561,0 тис. грн., за 2020 рік – 289588,0 тис. грн., за 2021 рік – 380593,0 тис. грн

Таблиця 2.15 – Склад та структура власного капіталу ДП «Антонов» 2019-2021 р. р.

Назва	Рік						Відхилення 2021/2019 (+;-)
	2019		2020		2021		
	Тис. грн	%	Тис. грн	%	Тис. грн	%	
Власний капітал, всього	10272001,0	100,0	9043694,0	100,0	8858026,0	100,0	-1413975,0
У тому числі							
Зареєстрований (пайовий) капітал	2060941,0	20,1	2060941,0	22,7	2060941,0	23,3	0,0
Додатковий капітал	5136796,0	50,0	462,0	0,1	413,0	0,1	-5136383,0
Резервний капітал	214561,0	2,1	289588,0	3,2	380593,0	4,3	16032,0
Нерозподілений прибуток	2859703,0	27,8	6692703,0	74,0	6416079,0	72,4	3556376,0

Джерело: розраховано автором за даними звітності Форма № 1 «Баланс»

За даними розрахунків табл. 2.15. відмічаємо, що сума власного капіталу за період аналізу зменшується на 1413975,0 тис. грн. за рахунок зменшення суми додаткового капіталу та суми капіталу у дооцінках. Питома вага пайового капіталу становить близько 20,0 % за період дослідження. Також до складу власного капіталу ДП «Антонов» входить нерозподілений прибуток, сума якого збільшується до 6416079,0 тис. грн. у звітному році. Частка нерозподіленого прибутку складає 72,4% у звітному році проти 27,8% у 2019 році. На сьогоднішній день діяльність підприємств тісно пов'язана із залученням позикових коштів, які забезпечують ведення фінансово-господарської діяльності та більш ефективне використання власного капіталу (табл. 2.16).

Таблиця 2.16 – Склад та структура залученого капіталу ДП «Антонов»
2019-2021 р. р.

Назва	Рік						Відхилення 2021/2019 (+;-)
	2019		2020		2021		
	Тис. грн	%	Тис. грн	%	Тис. грн	%	
Залучений капітал	3173771,0	100,0	4748752,0	100,0	5427736,0	100,0	2253965,0
Відстрочені податкові зобов'язання	493723,0	15,5	363544,0	7,6	-	-	-493723,0
Пенсійні зобов'язання	-	-	-	-	31751,0	0,6	31751,0
Інші довгострокові зобов'язання	323935,0	10,2	290393,0	6,1	107744,0	2,0	-216191,0
Довгострокові забезпечення	-	-	46284,0	0,9	3882,0	0,1	3882,0
Цільове фінансування	193469,0	6,2	-	-	-	-	-193469,0
Короткострокові кредити банків	-	-	-	-	757792,0	14,0	757792,0
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	123934,0	3,9	58079,0	1,2	18802,0	0,3	-105132,0
за товари, роботи, послуги	76433,0	2,4	829463,0	17,5	919872,0	16,9	843439,0
Розрахунками з бюджетом	16100,0	0,5	275847,0	5,8	206781,0	3,8	190681,0
Розрахунками зі страхування	16133,0	0,5	18322,0	0,4	31746,0	0,6	15613,0
Розрахунками з оплати праці	85237,0	2,7	105747,0	2,2	156558,0	2,9	71321,0
За одержаними авансами	216693,0	6,8	1722305,0	36,3	1630022,0	30,0	1413329,0
Із внутрішніх розрахунків	105552,0	3,3	-	-	-	-	-105552,0
Поточні забезпечення	1000516,0	31,6	373555,0	7,9	1121529,0	20,7	121013,0
Доходи майбутніх періодів	415768,0	13,1	488956,0	10,3	275190,0	5,1	-140578,0
Інші поточні зобов'язання	106278,0	3,3	92310,0	1,9	82120,0	1,5	-24158,0
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами	-	-	83947,0	1,9	83947,0	1,5	83947,0

Джерело: розраховано автором за даними звітності Форма № 1 «Баланс»

За розрахунками таблиці, стверджуємо, що сума залученого капіталу ДП «Антонов» збільшується за період дослідження з 3173771,0 тис. грн. до 5427736,0 тис. грн.

Також визначено, що основним джерелом збільшення залучених фінансових ресурсів підприємства стають поточні зобов'язання, а саме поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами – 30,0% у звітному році. Питома вага кредиторської заборгованості за товари складає 16,9% у 2021 році, тобто ДП «Антонов» має заборгованість перед постачальниками за отримані товари, роботи та послуги, обсяг якої на кінець 2021 року збільшився з 76433,0 тис. грн. до 919872,0 тис. грн.

Слід зазначити, що підприємство у своїй господарській діяльності у 2019 році отримувало цільове фінансування, питома вага якого у загальній структурі становила 6,2%. Сума доходів майбутніх періодів зменшується та їх питома вага також зменшується з 13,1% до 5,1 % зв період дослідження. Питома вага поточних забезпечень зменшується з 31,6% до 20,7 % за період дослідження. Кредиторська заборгованість, а саме заборгованість за розрахунками з бюджетом дуже часто стає джерелом формування фінансових ресурсів підприємства.(табл.2.17).

Таблиця 2.17 – Склад та структура кредиторської заборгованості ДП «Антонов» 2019-2021 р. р.

Вид кредиторської заборгованості	Рік						Відхилення (+;-) 2021/ 2019
	2019		2020		2021		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	123934,0	19,4	58079,0	1,9	18802,0	0,6	-105132,0
За товари, роботи, послуги	76433,0	11,9	829463,0	27,5	919872,0	31,0	843439,0
Розрахунками з бюджетом	16100,0	2,5	275847,0	9,2	206781,0	7,0	190681,0
Розрахунками зі страхування	16133,0	2,5	18322,0	0,6	31716,0	1,1	15583,0
Розрахунками з оплати праці	85237,0	13,3	105747,0	3,5	156558,0	5,3	71321,0
За одержаними авансами	216693,0	33,8	1722305,0	57,3	1630022,0	55,0	1413329,0
Із внутрішніх розрахунків	105552,0	16,6	-	-	-	-	-105552,0
Всього	640082,0	100,0	3009763,0	100,0	2963751,0	100,0	2323669,0

Джерело: розраховано автором за даними звітності Форма № 1 «Баланс»

За розрахунками, спостерігаємо збільшення суми кредиторської заборгованості на 232369,0 тис. грн. за рахунок підвищення сум майже всіх видів кредиторської заборгованості у 2021 році, а саме: частка кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги у звітному році становила 31,0%, частка кредиторської заборгованості за виданими авансами – 55,0%. Тобто сума авансів, одержаних від інших підприємств зростає, що є позитивним моментом для ДП «Антонов».

Власний та залучений капітал є джерелами формування фінансових ресурсів, а саме за рахунок цих коштів здійснюється фінансування оборотних та необоротних активів (рис. 2.3).

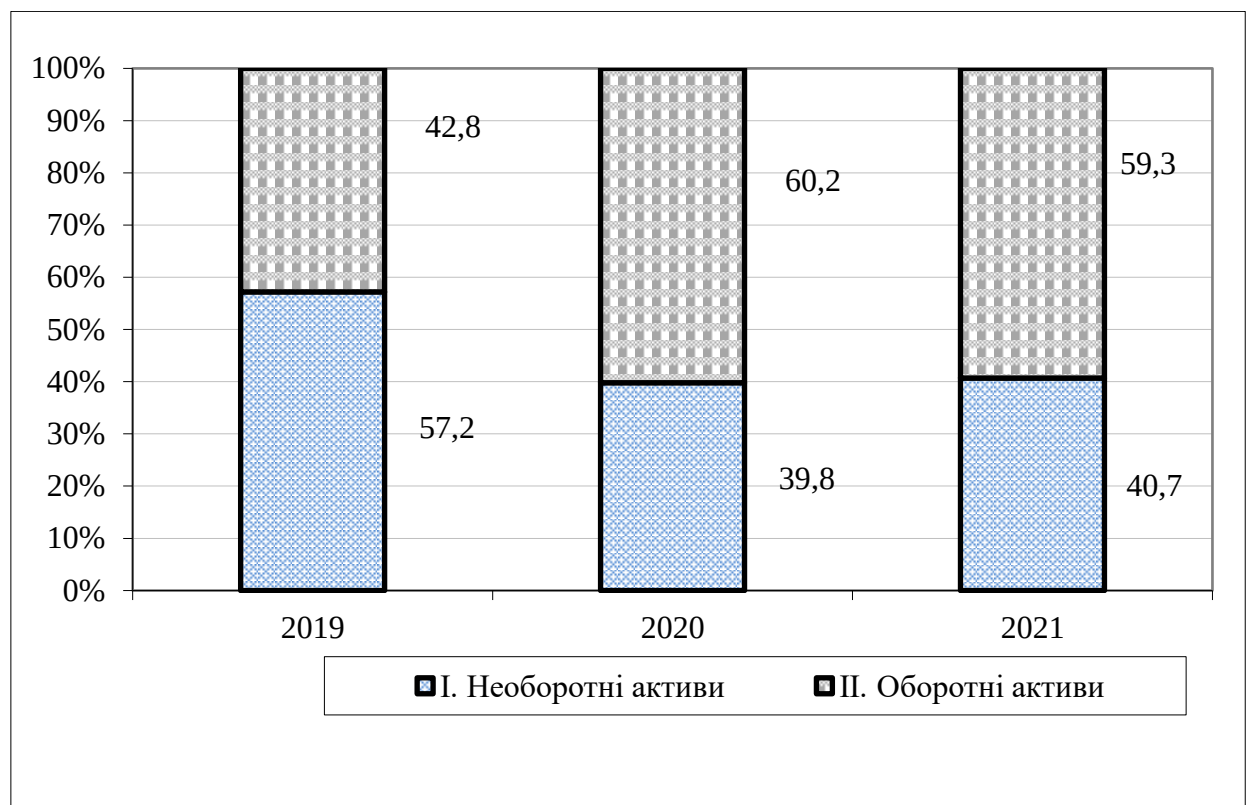

Рисунок 2.3 – Склад та структура активів ДП «Антонов», 2019-2021 р.р., %

Джерело: побудовано за даними звітності підприємства Форма № 1 «Баланс»

Розрахунки свідчать, що структура активів ДП «Антонов» є оптимальною у 2020 та у 2021 роках, а саме співвідношення необоротних активів до оборотних: 39,8% до 60,2% та 40,7% до 59,3% відповідно.

Таблиця 2.18 – Динаміка грошових коштів ДП «Антонов», 2019 – 2021

рр, тис. грн

Стаття	Рік			Відхилення 2021/2019 (+/-)
	2019	2020	2021	
1.Рух коштів від операційної д-ті				
Надходження від реалізації продукції	4747353,0	3328559,0	4202982,0	-544371,0
Цільового фінансування	1511,0	1369,0	2034,0	523,0
Надходження авансів від покупців	1740489,0	5547789,0	5624579,0	3884090,0
Повернення податків	246588,0	196527,0	421636,0	175048,0
Надходження від повернення авансів	23991,0	25714,0	41385,0	17394,0
Надходження від % за залишками коштів на поточних рахунках	11647,0	5908,0	3065,0	-8582,0
Надходження від боржників неустойки	15268,0	5142,0	48032,0	32764,0
Надходження від отримання роялті	22697,0	22344,0	159,0	-22538,0
Надходження від операційної оренди	8277,0	10815,0	8466,0	189,0
Інші надходження	36052,0	28310,0	41216,0	5164,0
Витрачання на оплату: Товарів	2527241,0	2598538,0	3337491,0	810250,0
Праці	1430028,0	1459987,0	1993687,0	563659,0
Відрахувань на соціальні заходи	371876,0	364646,0	504914,0	133038,0
Зобов'язань з податків	383856,0	442206,0	767246,0	383390,0
На оплату авансів	1441342,0	1610590,0	3379242,0	1937900,0
На оплату цільових внесків	1686,0	1234,0	2581,0	895,0
На оплату зобов'язань за страховими контрактами	94554,0			
Інші витрачання	267780,0	362522,0	895723,0	627943,0
Чистий рух коштів від операційної діяльності	305423,0	2332752,0	-487411,0	-792834,0
2.Рух коштів від інвестиційної д-ті				
Надходження від погашення позик	30000,0	11421,0	-	-30000,0
Витрачання на придбання необоротних активів	149277,0	149511,0	211359,0	62082,0
Витрачання на надання позик	11700,0	-	-	-11700,0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-130977,0	-138090,0	-211359,0	-80382,0
3.Рух коштів від фінансової д-ті				
Отримання позик	-	-	768379,0	768379,0
Витрачання на погашення позик	114268,0	127003,0	83104,0	-31164,0
Витрачання на сплату дивідендів	238000,0	388000,0	255300,0	17300,0
Чистий рух коштів від фінансової д-ті	-352268,0	-515003,0	429875,0	782143,0
Чистий рух грошових коштів	-177822,0	1679659,0	-268795,0	-90973,0
Залишок коштів на кінець року	279733,0	2116234,0	1808260,0	1528527,0

Джерело: розраховано за даними звітності Форма №3 «Звіт про рух грошових коштів»

Позитивний грошовий потік характеризується сукупністю надходження грошових коштів на підприємстві за певний проміжок часу, негативний

грошовий потік - сукупністю використання грошових коштів на підприємстві. Різниця між надходженням грошей та їх використанням утворює чистий грошовий потік. Розрахунки свідчать, що тільки у 2020 році чистий рух грошових коштів мав позитивне значення -1679659,0 тис. грн. 2019 та 2021 роках значення грошових потоків мали від'ємне значення (-177822,0 тис. грн та -268795,0 тис. грн), тобто витрачання коштів переважували їх надходження.

Оцінку фінансового потенціалу ДП «Антонов» проведено на підставі фінансової звітності за 2019–2021 роки. Результати розрахунків значень фінансових показників подано в табл. 2.19.

Таблиця 2.19 - Рейтингова оцінка ФПП за фінансовими показниками ДП «Антонов»

Найменування показника	Високий рівень ФПП	Середній рівень ФПП	Низький рівень ФПП	Значення показників ДП «Антонов»		
				2019 рік	2020 рік	2021 рік
Коефіцієнт фінансової незалежності	>0.5	0.3-0.5	<0.3	0,70	0,66	0,62
Коефіцієнт самофінансування	>1	0,5-0,1	<0.5	0,65	0,52	0,50
Коефіцієнт фінансової залежності	<2	0,5-2	>0.5	0,24	0,34	0,38
Коефіцієнт поточної ліквідності	>2.0	1.0-2.0	<1.0	2,32	2,04	1,60
Коефіцієнт термінової ліквідності	>0.8	0.4-0.8	<0.4	0,84	0,92	0,93
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0.2	0.1-0.2	<0.1	0,11	0,53	0,35
Рентабельність активів	>10,0	5,0-10,0	<5,0	6,0	8,0	9,0
Рентабельність власного капіталу	>15,0	10,0-15,0	<10,0	8,0	12,0	14,0
Ефективність використання активів для виробництва	>1.6	1.0-1.6	<1.0	1,35	1,75	1,54
Частка позикових засобів у загальній сумі джерел	<0.5	0,7-0.5	>0.7	0,24	0,34	0,38

Джерело: розраховано за даними Форма 1 «Баланс», Форма 2 «Звіт про фінансові результати»

Для визначення рівня фінансового потенціалу наступним етапом буде порівняння отриманих значень основних фінансових показників виробничо-господарської діяльності ДП «Антонов» із шкалою, що характеризує рівень

фінансового потенціалу підприємства. Після розрахунку основних фінансових коефіцієнтів і визначення їхніх порогових значень потрібно побудувати криву фінансового потенціалу підприємства на підставі цих показників за 2019 рік. (таблиця 2.20).

Таблиця 2.20 - Крива ФПП за фінансовими показниками ДП «Антонов» у 2019 році

Найменування показника	Високий рівень ФПП	Середній рівень ФПП	Низький рівень ФПП
Коефіцієнт фінансової незалежності		*	
Коефіцієнт самофінансування		*	
Коефіцієнт фінансової залежності		*	
Коефіцієнт поточної ліквідності	*		
Коефіцієнт термінової ліквідності	*		
Коефіцієнт абсолютної ліквідності		*	
Рентабельність активів	*		
Рентабельність власного капіталу	*		
Ефективність використання активів для виробництва	*		
Частка позикових засобів у загальній сумі джерел		*	

Джерело: розраховано за даними звітності підприємства Форма № 1 «Баланс»

Розрахунки свідчать, що 5 з 10 аналізованих показників перебуває на високому рівні, решта 5 на середньому рівні, а саме: коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт самофінансування, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт абсолютної ліквідності та частка позикових засобів у загальній сумі джерел. Таким чином, ДП «Антонов» має середній рівень фінансового потенціалу у 2019 році.

Підприємство володіє достатнім обсягом власного капіталу, необхідним для виконання умов ліквідності (коефіцієнти поточної та термінової ліквідності), фінансової стійкості, також має можливості для залучення позикового капіталу, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу та ефективність використання активів для виробництва перебувають на високому рівні.

Дані наступної таблиці демонструють рівень фінансового потенціалу у 2020 році.

Таблиця 2.21 - Крива ФПП за фінансовими показниками ДП «Антонов» у 2020 році

Найменування показника	Високий рівень ФПП	Середній рівень ФПП	Низький рівень ФПП
Коефіцієнт фінансової незалежності	*		
Коефіцієнт самофінансування		*	
Коефіцієнт фінансової залежності		*	
Коефіцієнт поточної ліквідності	*		
Коефіцієнт термінової ліквідності	*		
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	*		
Рентабельність активів		*	
Рентабельність власного капіталу		*	
Ефективність використання активів для виробництва	*		
Частка позикових засобів у загальній сумі джерел	*		

Джерело: побудовано автором

У 2020 році спостерігаємо покращення ситуації, рівень фінансового потенціалу збільшується. ДП «Антонов» здобуває високий рівень фінансового потенціалу, для якого характерно мати високі показники рентабельності, фінансовий стан стійкий, існують можливості залучення капіталу, ділова репутація знаходиться на високому рівні.

Таблиця 2.22 - Крива ФПП за фінансовими показниками ДП «Антонов» у 2021 році

Найменування показника	Високий рівень ФПП	Середній рівень ФПП	Низький рівень ФПП
Коефіцієнт фінансової незалежності	*		
Коефіцієнт самофінансування		*	
Коефіцієнт фінансової залежності	*		
Коефіцієнт поточної ліквідності	*		
Коефіцієнт термінової ліквідності		*	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	*		
Рентабельність активів		*	
Рентабельність власного капіталу		*	
Ефективність використання активів для виробництва		*	
Частка позикових засобів у загальній сумі джерел	*		

Джерело: побудовано автором

Розрахунки свідчать, що 5 з 10 аналізованих показників перебуває на високому рівні, решта 5 на середньому рівні. Таким чином, ДП «Антонов» має середній рівень фінансового потенціалу у 2021 році, тоді як у попередньому 2020 році рівень фінансового потенціалу перебував на високому рівні. Тобто спостерігається погіршення фінансової ситуації на підприємстві.

Для утримання високого рівня фінансового потенціалу підприємству необхідно проводити постійний моніторинг стану системи управління ФПП та підвищення її ефективності з метою забезпечення прозорості поточного й майбутнього фінансового стану.

Ми вважаємо, що методику оцінки ФПП, запропоновану П. А. Фомінім, М. К. Старовойтовим доцільно доповнити аналізом ймовірності настання банкрутства підприємства за методикою Альтмана та О. Терещенка.

Таблиця 2.23 - Матриця оцінок фінансової стійкості та фінансового потенціалу за розрахованою моделлю Е. Альтмана

Ймовірність банкрутства підприємств	Фінансова стійкість	Рівень фінансового потенціалу підприємства
Дуже висока	Відсутність фінансової стійкості. Підприємство фінансово нестабільне	Низький
Висока	Відсутність фінансової стійкості. Підприємство фінансово нестабільне	Низький
Низька	Діяльність підприємства прибуткова, проте фінансова стійкість багато в чому залежить від змін, як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі.	Середній
Дуже низька	Діяльність підприємства прибуткова. Фінансове становище є стабільним. Підприємство є фінансово стійким.	Високий

Джерело: [15]

Проведемо розрахунок за методикою Альтмана, чи існує для ДП «Антонов» загроза настання банкрутства за період дослідження. Використаємо формулу п'ятифакторної моделі (1,1) надану у першому розділі дослідження

Підрахувавши Z для ДП «Антонов», робимо висновок:

- якщо $Z < 1,81$ – ймовірність банкрутства становить від 80 до 100 %;

- якщо $Z = 1,81$ до $2,7$ – середня ймовірність банкрутства підприємства становить від 35 до 50 %;

- якщо Z від $2,77$ до $2,9$ – ймовірність банкрутства невелика, від 15 до 20 %;

якщо Z більша за $2,99$ – ситуація на підприємстві стабільна, ризик неплатоспроможності протягом 2х років невеликий.

Таблиця 2.25 – Розрахунок п'ятифакторної моделі Альтмана для ДП «Антонов» за 2019-2021 роки

Показники	Рік			Відхилення (+;-) 2021/2019
	2019	2020	2021	
Частка власних оборотних коштів в активах (X1)	0,61	0,504	0,71	0,10
Рентабельність активів, розрахована з використанням нерозподіленого прибутку (X2)	0,28	0,04	0,67	0,39
Рентабельність активів, розрахована з використанням чистого прибутку (X3)	0,30	0,13	0,26	-0,04
Коефіцієнт покриття поточних зобов'язань власним капіталом (X4)	1,02	1,92	1,14	0,12
Коефіцієнт трансформації (X5)	0,52	0,44	0,54	0,02
$Z = 1,2 * X1 + 1,4 * X2 + 3,3 * X3 + 0,6 * X4 + X5$	2,38	3,03	3,32	0,94

Джерело: розраховано за даними звітності підприємства Форма № 1 «Баланс»

Розрахунок показника Z п'ятифакторної моделі Альтмана ДП «Антонов» показав, що значення його з кожним роком збільшується, а саме: з 2,38 у 2019 році до 3,32 у 2021 році. Ймовірність настання банкрутства у 2019 році становить від 35% до 50%. Можна стверджувати, що ситуація нестабільна, існує ризик неплатоспроможності. Але у 2020 та 2021 роках ситуація покращується, стає стабільною, ризик неплатоспроможності зменшується.

Найбільш поширеною в Україні є діагностика банкрутства підприємства за моделлю О. Терещенка. Розроблена дискримінантна модель О. Терещенка має значні переваги над традиційними вітчизняними методиками.

Розроблена дискримінантна модель О. Терещенка має значні переваги над традиційними вітчизняними методиками. Зазначимо основні з них, а саме: зручність у застосуванні; при використанні вітчизняних статистичних даних врахована сучасна міжнародна практика; вирішення проблеми критичних значень показників, за рахунок використання різноманітних модифікацій базової моделі до підприємств різних видів діяльності; врахування галузевої специфіки підприємства.

Розрахуємо ймовірність настання банкрутства для ДП «Антонов» за моделлю О. Терещенка та результати оформимо в таблицю 2.26.

Таблиця 2.26 – Розрахунок ймовірності банкрутства за моделлю О. Терещенка для ДП «Антонов» за 2019-2021 роки

Показники	Рік			Відхилення (+;-) 2021/2019
	2019	2020	2021	
відношення грошових надходжень до зобов'язань; (X1)	3,28	2,77	1,90	-1,38
відношення валюти балансу до зобов'язань (X2)	5,21	6,22	3,48	-1,73
відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів; (X3)	0,08	0,03	0,08	0,00
відношення прибутку до виручки (X4)	0,14	0,07	0,14	0,00
відношення виробничих запасів до виручки; (X5)	0,27	0,49	0,59	0,32
відношення виручки до основного капіталу (X6)	0,63	0,45	0,54	-0,09
$Z = 1,5 X 1 + 0,08 X 2 + 10 X 3 + 5 X 4 + 0,3X5 + 0,1X6$	6,92	5,48	4,81	-2,11

Джерело: розраховано за даними звітності підприємства Форма № 1 «Баланс»

Розрахунки свідчать, що значення показника Z високі, тобто діяльність підприємства залишається прибутковою, але на показники фінансової стійкості значним чином впливають зміни, як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі.

Для визначення фінансової стійкості та рівня фінансового потенціалу, пропонуємо застосувати наступну матрицю оцінок вищезазначених параметрів (табл.2.27).

Таблиця 2.27 - Матриця оцінок фінансової стійкості та фінансового потенціалу за розрахованою моделлю О. Терещенка

Стан підприємства	Фінансова стійкість	Рівень фінансового потенціалу підприємства
Існує загроза банкрутства	Фінансова стійкість кризова. Підприємство фінансово нестабільне. Кризовий фінансовий стан.	Низький
Фінансова стійкість порушена	Діяльність підприємства залишається прибутковою, але фінансова стійкість знаходиться під впливом змін, як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі.	Середній
Банкрутство не загрожує	Діяльність підприємства прибуткова. Фінансовий стан є абсолютним. Фінансова стійкість є стабільно високою.	Високий

Джерело: [15]

В результаті проведеного аналізу, було визначено рівні фінансового потенціалу для ДП «Антонов» за період дослідження за методикою запропонованою П. А. Фоміним, М. К. Старовойтовим, а саме: 2019 та 2021 роки характеризується середнім рівне фінансового потенціалу, у 2020 році рівень фінансового потенціалу зміцнюється та переходить із середнього рівня до високого. Дану методику було доповнено аналізом ймовірності банкрутства підприємства за методикою Альтмана та О. Терещенка.

Таким чином, обґрунтовано, що визначення рівня фінансового потенціалу ДП «Антонов» було доповнено аналізом ймовірності настання банкрутства підприємства за методикою Альтмана та доведено існування оберненої залежності між ними.

Отже, важливою складовою діяльності підприємства має бути високий рівень фінансового потенціалу, оскільки він є базисом для створення й розвитку стійкої конкурентоспроможності підприємства на основі формування унікальних поєднань всіх видів ресурсів і високих компетенцій. Головною задачею при формуванні фінансового потенціалу підприємства є оптимізація його фінансових потоків з метою максимального збільшення позитивних фінансових результатів в майбутньому.

РОЗДІЛ 3

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДП «АНТОНОВ»

3.1 Розробка рекомендацій з удосконалення методики оцінки фінансового потенціалу авіабудівного підприємства

Фінансовий потенціал авіабудівного підприємства пов'язують із обсягами фінансових ресурсів, якими воно володіє та раціональним їх використанням. Фінансовий стан підприємства виступає як основний індикатор формування та використання його фінансових ресурсів. Саме тому керівництво підприємства приділяють пильну увагу проблемам щодо зміцнення свого фінансового стану. Безвідповідальне ставлення до забезпечення належного рівня фінансового потенціалу може призвести до настання кризових явищ та ймовірності банкрутства підприємства.

Зазначимо, що на сьогоднішній день існує тісний зв'язок між ймовірністю настання банкрутства підприємства та рівня його фінансового потенціалу, що підтверджується великою кількістю наукових досліджень. Але твердження вчених-економістів щодо першочерговості та важливості аналізу та визначенню рівня фінансового потенціалу або попередженням кризових явищ і ймовірності банкрутства підприємства неоднозначні. Одна група вчених зазначає, що визначення ймовірності настання банкрутства підприємства або ступеня тяжкості фінансової кризи є першочерговим для подальшого визначення рівня його фінансового потенціалу. Інша група вчених, навпаки, наголошують на важливості урахування рівня фінансового потенціалу підприємства при аналізі та оцінці ймовірності настання кризових явищ та його банкрутства [18].

Якщо підприємство приймає рішення про залучення зовнішніх джерел фінансових ресурсів для збільшення масштабів власної господарської

діяльності, то в першу чергу необхідно визначити ймовірність настання банкрутства, тому що лише за умови відсутності або низької ймовірності настання банкрутства на підприємства може бути досягнутий високий рівень його фінансового потенціалу. Це є свідченням того, що за наявності високої ймовірності настання банкрутства підприємства рівень його фінансового потенціалу буде низьким та передбачатиме відмову від використання зовнішніх позикових ресурсів.

Можемо зазначити, що ймовірнісний рівень фінансового потенціалу авіабудівного підприємства — це умовна ймовірність запасу фінансових можливостей підприємства, виражених у частці одиниці, які за інших рівних умов здатен зменшити умовну ймовірність настання банкрутства або ліквідації даного підприємства та визначає ступінь протистояння фінансовій кризі.

Таблиця 3. 1 - Матриця парного порівняння результатів якісної оцінки ймовірнісного рівня фінансового потенціалу та ймовірності початку процедури банкрутства ДП «Антонов»

Ймовірність початку процедури банкрутства підприємства	Низька	Середня	Висока	Дуже висока
Ймовірнісний рівень фінансового потенціалу підприємства	Дуже високий	Високий	Середній	Низький

Джерело: адаптовано за [18]

В таблиці 3.1 відображено наступну матрицю парного порівняння з урахуванням взаємозв'язку між ймовірнісним рівнем фінансового потенціалу авіабудівного підприємства та ймовірністю початку процедури його банкрутства у контексті якісної оцінки фінансового потенціалу.

Дані таблиці 3.2 відображають розрахунки співвідношення ймовірнісного рівня фінансового потенціалу та ймовірності початку процедури ліквідації підприємства, яке знаходиться у стані банкрутства.

Таблиця 3.2 - Матриця парного порівняння результатів якісної оцінки ймовірнісного рівня фінансового потенціалу та ймовірності початку процедури ліквідації підприємства, коли воно знаходиться у стані банкрутства

Ймовірність початку процедури ліквідації підприємства. Коли воно знаходиться у стані банкрутства	Низька	Середня	Висока	Дуже висока
Ймовірнісний рівень фінансового потенціалу підприємства	Низький		Критичний	

Джерело: адаптовано автором за [18]

Розрахунки даних попередньої таблиці свідчать, що високій ймовірності банкрутства відповідає низький рівень фінансового потенціалу, а ймовірність ліквідації підприємства можлива при наявності високого і дуже високого рівнів банкрутства, то середній, високий та дуже високий рівні потенціалу взагалі не розглядаються, а вводиться критичний рівень.

При поєднанні запропонованих матриць маємо можливість здійснити узагальнюючу оцінку рівня фінансового потенціалу для підприємств, що знаходяться на початку процедури ліквідації.

Оскільки, як уже відзначалося вище, іноді виникає потреба визначити не тільки ймовірність впровадження процедури банкрутства підприємства, а й внаслідок цього — ймовірність переходу його у процедуру ліквідації, то при оцінці рівня фінансового потенціалу варто ураховувати умовну ймовірність початку процедури ліквідації підприємства за умови, що воно знаходиться у процедурі банкрутства.

Тоді матриця парного порівняння виглядатиме наступним чином (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 - Матриця парного порівняння результатів якісної оцінки ймовірнісного рівня фінансового потенціалу та ймовірностей початку

процедури банкрутства підприємства та умовної ймовірності початку процедури його ліквідації за умови, що воно знаходиться у процедурі банкрутства

Ймовірність початку процедури банкрутства підприємств	Умовна ймовірність початку процедури ліквідації підприємства за умови, що воно знаходиться у процедурі банкрутства	Ймовірнісний рівень фінансового потенціалу підприємства
Низька	Низька	Високий
Середня	Низька	Високий
Середня	Середня	Середній
Висока	Низька	Середній
Висока	Середня	Низький
Висока	Висока	Низький
Дуже висока	Низька	Низький
Дуже висока	Середня	Низький
Дуже висока	Висока	Критичний
Дуже висока	Дуже висока	Критичний

Джерело: адаптовано автором за [18]

За результатами розрахунків ймовірності банкрутства за моделями Альтмана та О. Терещенка, проведеного у другому розділі, доведено обернену залежність рівня фінансового потенціалу ДП «Антонов» та ймовірністю настання банкрутства. Тобто досліджуване підприємство має середній та високий рівні фінансового потенціалу та низьку ймовірність настання банкрутства.

Отже, обґрунтовано, що визначення рівня фінансового потенціалу ДП «Антонов» було доповнено аналізом ймовірності настання банкрутства підприємства за методикою Альтмана та О. Терещенка та доведено існування оберненої залежності між ними.

3.2 Формування механізму зміцнення рівня фінансового потенціалу підприємства

Підвищення рівня фінансового потенціалу зумовлено необхідністю фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності авіабудівних підприємств, у зв'язку з чим необхідно розробити концептуальний підхід щодо формування фінансового потенціалу підприємств. З метою розробки результативної стратегії необхідним є визначення сукупності конкретних правил і обмежень, що об'єднуються у певні принципи. Дотримання цих принципів в процесі розробки стратегії здатне забезпечити у майбутньому успішну її реалізацію.

Успішне впровадження стратегій на ДП «Антонов» пов'язане із необхідністю застосування наступних заходів, а саме:

- оцінка організаційно-управлінської структури підприємства із врахуванням необхідності вдосконалення системи інформаційних потоків з подальшою їх оптимізацією;
- становлення логістичної системи, яка повинна забезпечувати досягнення від запланованого ефекту завдяки злагодженим діям керівників усіх структурних підрозділів;
- формування та застосування механізмів мотивації праці і підвищення ролі корпоративної культури;
- обробка і аналіз оперативної інформації щодо формування та використання виробничих, трудових та фінансових ресурсів підприємства;
- моніторинг реалізації всіх етапів стратегії за визначеними критеріями.

Важливою складовою забезпечення високого рівня фінансового потенціалу ДП «Антонов» є створення дієвого механізму підвищення його рівня. (рис. 3.1).

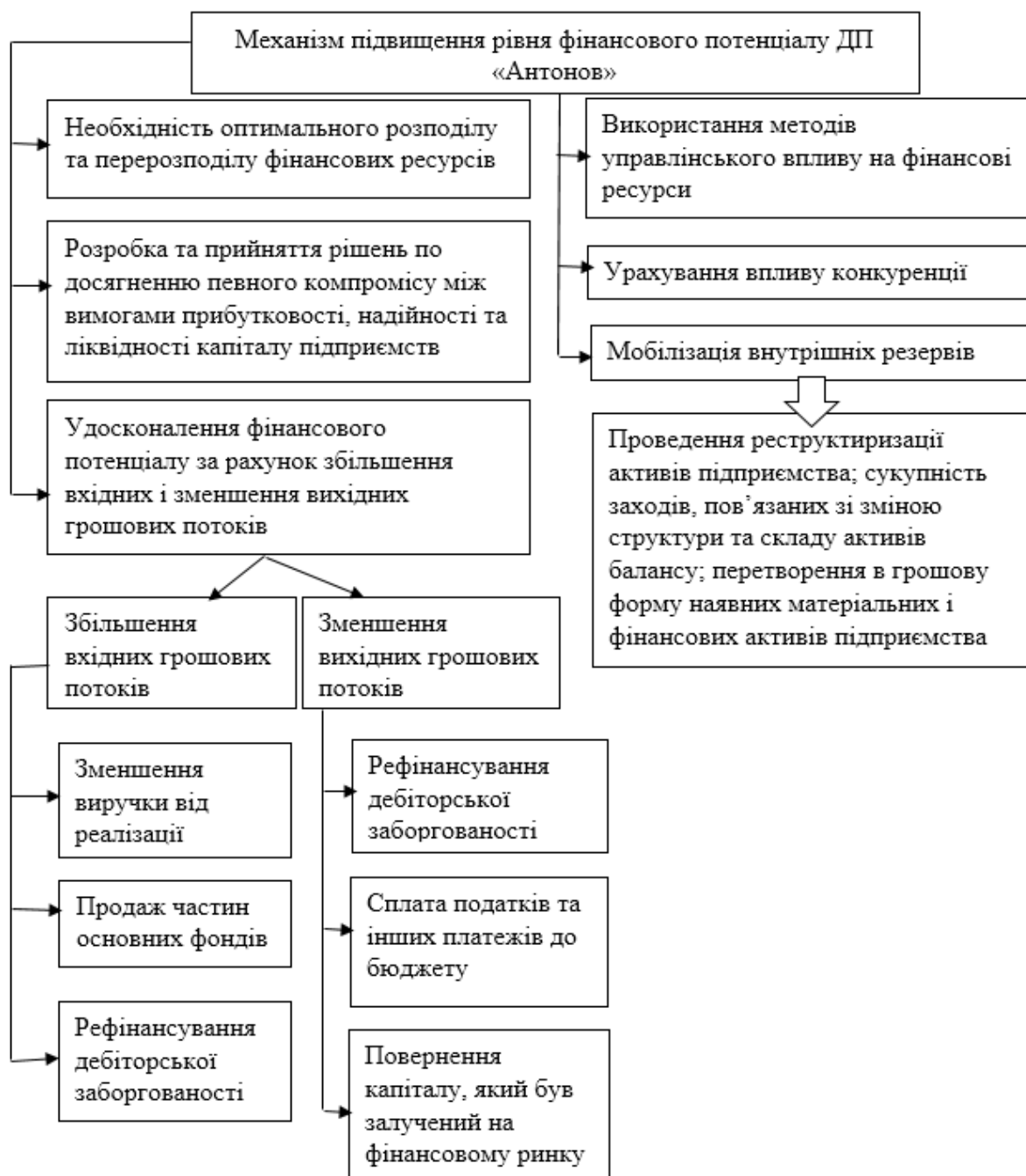

Рисунок 3.1 – Механізм підвищення рівня фінансового потенціалу ДП «Антонов»

Джерело: розроблено та побудовано автором

У другому розділі проведено аналіз формування фінансового потенціалу та було визначено рівні фінансового потенціалу ДП «Антонов» за період дослідження, які відповідають середньому та високому рівням фінансового

потенціалу. Для підтримання рівня фінансового потенціалу необхідно постійно здійснювати моніторинг фінансового стану ДП «Антонов», запобігати негативного впливу фінансових криз. Такий підхід до визначення рівня фінансового потенціалу підприємства дозволить швидко реагувати на зміни в зовнішньому середовищі та коригувати діяльність підприємства.

Аналіз факторів внутрішнього та зовнішнього середовища дозволив визначити стратегічні задачі ДП «Антонов» (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Стратегічні задачі ДП «Антонов»

№	Задача	Вирішувана SWOT-проблема
1	Зміна організаційно-правової форми ДП «Антонов» на форму акціонерного товариства	Будь-яка діяльність ДП «Антонов» регулюється на державному рівні, неможливість керівництва впливати на поточну ситуацію
2	Розкриття інформації на рівні компанії	Низький рівень прозорості та відкритості інформації, внаслідок чого недостатня обізнаність партнерів по бізнесу.
3	Призначення Ради директорів/Правління ДП «Антонов». Рада має бути сформована таким чином, щоб вона була спроможна діяти в інтересах компанії та виконувати ефективний моніторинг управління	Об'єднання підприємств вітчизняної авіабудівної промисловості ускладнило прийняття рішень та досягнень спільної згоди
4	Впровадження нових технологій та вливання нових інвестицій в компанію та як результат – підвищення конкурентоспроможності підприємства	Зменшення кількості технологій через нестачу фінансових ресурсів, а в результаті зменшення обсягів виробництва та скорочення кількості контрактів-падіння конкурентоспроможності

Джерело: побудовано автором за [21]

За допомогою проведеного SWOT-аналізу були виявлені причини зменшення рівня фінансового потенціалу, походження даної проблеми та розроблені рекомендації щодо перетворення в перспективі рівня фінансового потенціалу з середнього на високий. Після аналізу фінансово-господарського стану ДП «Антонов» та визначення рівня фінансового потенціалу можна стверджувати, що підприємство у попередніх періодах мало нестабільний фінансовий стан, але у 2020 році ситуація покращилася та підприємство досягло високого рівня фінансового потенціалу. Але у 2021 році фінансовий

стан погіршився та фінансовий потенціалу знову отримав середній рівень. Тому необхідно розробити заходи для підвищення рівня фінансового потенціалу та утримання його на високому рівні.

Окреслені практичні рекомендації впровадження механізму щодо досягнення та збереження високого рівня фінансового потенціалу в процесі діяльності ДП «Антонов», а саме: провести модернізацію основних засобів за допомогою впровадження нових технологій та вливання нових інвестицій в компанію та як результат – підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Виходячи з усього вищесказаного було розроблено програму для досягнення та утримання в наступних періодах високого рівня фінансового потенціалу для ДП «Антонов». Необхідно сформувати бюджет коштів на реалізацію програми по модернізації основних засобів. Загалом сума інвестицій становитиме 2340,16 тис. грн.

Проведено розрахунок ефективності інвестиційного проекту «Модернізація основних засобів» (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Розрахунок ефективності інвестиційного проекту «Модернізація основних засобів» при коефіцієнті дисконтування 15%

Рік	Інвестиція In	Чисті грошові потоки, CFt	Коефіцієнт дисконтування (1+r) ^{-t}	Дисконтовані інвестиції, In(1+r) ^{-t}	Дисконтовані чисті грошові потоки, CFt(1+r) ^{-t}	Чиста теперішня вартість, NPV
2019	1644412,0	-	1	1644412,0	0	-1644412,0
2020	-	437467,0	0,8696	0	380406,0	380406,0
2021	704748,0	686757,0	0,7561	532891,0	519287,0	-13604,0
2022	-	773169,0	0,6575	0	508371,0	508371,0
2023	-	990375,0	0,5718	0	566250,0	566250,0
2024	-	1059581,0	0,4971	0	526799,0	526799,0
Сума	2349160,0	3947347,0	-	2177303,0	251113,0	323811,0

Джерело: розраховано автором

Експертна оцінка допомогла здійснити прогноз чистих грошових потоків. Ставка дисконтування дорівнювала 15,0% та включала середній рівень ризику проекту, індекс інфляції та очікувану прибутковість для інвесторів. Загальний обсяг інвестицій становив 2349160,0 грн, з яких 1644412,0 грн. були отримані до початку проекту і 704748,0 грн. отримані в другому році проекту. Чиста приведена вартість (NPV) дорівнює 323810,5 грн. Це свідчить, що проект є прибутковим.

Розрахунки, наведені в попередніх таблицях, визначають основні показники ефективності реалізації даного проекту, а саме:

1. Індекс прибутковості проекту (IP):

$$IP = 2501113,0 / 2177303,0 = 1,15\%$$

2. Термін окупності інвестицій (DPP):

$$DPP = 4 + (2177303,0 - (380406,3 + 519287,0 + 508371,1 + 566250,0)) / 526798,8 = 4,38 \text{ років.}$$

3. Внутрішня ставка прибутковості (IRR). Дисконтована ставка за якою чиста приведена вартість (NPV) дорівнює нулю визначається за допомогою методу проб і помилок, тобто добором чисел. Вона знаходиться в межах між 15% і 22%. Для точного визначення дисконтованої ставки інтерполюємо отримані результати.

$$IRR = 15 + 323810,5 / (323810,5 + 33032) \cdot (42 - 35) = 21,81\%.$$

Підсумки економічної ефективності запропонованого проекту «Модернізація основних засобів» щодо досягнення та утримання високого рівня фінансового потенціалу представлено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Показники економічної ефективності проекту «Модернізація основних засобів» на ДП «Антонов»

Показники	Результати ефективності
Чиста поточна вартість проекту (NPV), тис грн.	323810,5
Індекс рентабельності (IP)	1,15
Внутрішня норма рентабельності (IRR), %	21,81
Термін окупності проекту (DPP), років	4,38

Джерело: розраховано автором

За розрахованими показниками можемо стверджувати про отримання високої прибутковості даного проекту та високої ефективності від впровадження розробленої стратегії на ДП «Антонов». Після впровадження запропонованих заходів прогнозується ріст частки ринку на 2,32% і ріст вартості компанії на 5,32%.

Отже, для досягнення та утримання фінансового потенціалу ДП «Антонов» на високому рівні рекомендовано запровадити інвестиційний проект «Модернізація основних засобів», основною метою якої є стабілізація у довгостроковій перспективі фінансового стану ДП «Антонов», збільшення результатів виробничо-господарської діяльності підприємства та закріплення твердої позиції в конкурентному середовищі.

Таким чином, можемо зазначити, що важливою складовою діяльності ДП «Антонов» є наявність високого рівня фінансового потенціалу, адже саме він є базою для створення та збільшення конкурентоспроможності підприємства на основі формування оптимальної структури капіталу. Слід зазначити, що основним завданням управління фінансовим потенціалом ДП «Антонов» є оптимізація фінансових потоків підприємства з метою максимального збільшення позитивного фінансового результату.

3.3 Пошук резервів збільшення прибутку для зміцнення фінансового потенціалу шляхом впровадження інноваційних технологій

Інноваційний розвиток підприємства неодмінно пов'язують з розвитком розуміння ринку та споживачів, розвитком стратегії та бачення організації, розвитком системи управління (людськими ресурсами, інформацією, фінансовими та матеріальними ресурсами, маркетингом та конкуренцією, виробництвом, середовищем та зовнішніми зв'язками, бізнес-моделлю організації), розвитком та навчанням персоналу.

Основною метою ДП «Антонов» являється створення компанії європейського рівня з використанням новітніх технологій при виробництві

літальних апаратів для закріплення своїх позицій на вітчизняному та міжнародному ринках.

Тому, крім розробки ефективних технологічних способів виготовлення, домогтися мінімуму технологічних витрат можливо шляхом застосування нового обладнання і оснащення, а також автоматизацією процесів виготовлення.

Основна ціль інноваційного розвитку підприємства – це пошук шляхів збільшення прибутку та оптимізація діяльності підприємства. Для її досягнення формуються цілі нижнього рівня: виробництва, науково-технічної діяльності, організаційно-управлінської та інших. Для цього доцільно сформулювати «дерево стратегічних цілей напрямів інноваційного розвитку». відображення «дерева цілей» ДП «Антонов» подано в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 - Стратегічні цілі інноваційного розвитку ДП «Антонов» на 2022 р.

Збільшити прибуток та оптимізувати діяльність ДП «Антонов» у 2022 році							
Економічні		Науково-технічні		Організаційно-управлінські		Кадрові	
Пошук нових можливостей збільшення доходів ДП «Антонов»		Удосконалення технічного рівня виробництва Підвищення рівня якості виробництва		Спрощення структури управління інноваційними бізнес-процесами		Досягнення оптимального рівня продуктивності праці	
Покращення умов з контрагентами	Аналіз можливостей виходу на новий ринок	Впровадження нової технології	Вибір нових постачальників сировини	Підвищення значення показника регульованості	Підвищення рівня контрольованості	Оптимізація кількості учасників процесу	Розробка показників КФУ продуктивності

Джерело: побудовано автором за [21]

Проведене дослідження обґрунтовує необхідність вибору такої стратегічної альтернативи інноваційного розвитку підприємства, як — модернізація бізнес-процесів ДП «Антонов», шляхом їх перепроєктування та впровадження систем автоматизації.

Особливу актуальність набуває розробка технології, оптимальної з економічної точки зору. Вибір в якості цільової функції оптимізації сучасного виробництва технологічної собівартості процесів виготовлення дозволяє не тільки оцінити його продуктивність, а і надає додаткові можливості для його аналізу, а саме:

- можливість аналізу зміни собівартості виробу з ПКМ шляхом зміни внутрішніх параметрів технологічних процесів;
- оцінка економічної ефективності впровадження нового обладнання;
- оцінка ефекту від проведення автоматизації на всіх етапах виробництва виробів з ПКМ і т.д.

Пропонуємо впровадити нову технологію виробництва агрегатів повітряного судна транспортної категорії (ПС ТК) з полімерного композиційного матеріалу (ПКМ). Розглянемо основну економічну розрахункову базу по відношенню до основних стадій виробництва агрегатів ПС ТК з ПКМ.

У таблиці 3.8 наведені порівняльні дані по витратах для обох методів.

Таблиця 3.8 - Порівняльні кількісні й вартісні параметри методів позиціонування шарів деталі на оснащенні

Метод	Кількість шаблонів	Вартість матеріалу для шаблонів, грн	Трудомісткість виготовлення шаблонів, н/год	Точність позиціонування, мм
Плазово-шаблонний метод (ПШМ)	277,0	4000,0	1200	0,5
Лазерно-проекційні системи (ЛПС)	-	-	500	0,35

Джерело: розраховано за [21]

У підсумку можна зробити висновок, що застосування лазерних проекційних систем без розкрійної машини й модуля пошарового моделювання дозволяє значно скоротити трудомісткість і матеріалоемність підготовки виробництва для виготовлення виробів із ПКМ. Необхідно відзначити, що тут не враховано витрати на придбання дорогих лазерних

проекторів, які нівелювали б всі зазначені переваги, тому що лазерні проекційні системи використовуються для виготовлення всіх агрегатів літака, у тому числі для складальних операцій, і проводити розрахунок для одного з них недоцільно.

Ефективність ПС ТК (Повітряне судно транспортної категорії) визначається багатьма факторами, одними із яких є економічні показники вартості ПС за результатами його виробництва. Загальновідомо, що собівартість ПС залежить від серії випуску літаків, ступеня автоматизації виробництва, кваліфікації персоналу й інших факторів.

Основними методами зниження виробничих витрат на ДП «Антонов» є наступні:

- задовольняти вимогам технологічності конструкцій, що передбачає широке застосування високопродуктивних технологічних процесів;
- забезпечувати можливість проведення підготовчих операцій;
- підвищувати якість креслень, переданих на виробництво;
- максимально використовувати спадкоємність конструкції й використовувати готове оснащення;
- раціонально членувати конструкції вузлів і агрегатів;
- широко використовувати нормалізовані й стандартизовані елементи (кріплення, ПКВ й ін.).

Істотну економію в собівартості готового виробу можна одержати за рахунок зниження відходів на виробництві, тобто збільшуючи КВМ. На підвищення КВМ істотно впливає автоматизація операцій/процесів виробництва, таких як: автоматизоване викладення й намотування, розкрій заготовок за допомогою розкрійних машин, застосування лазерних проекційних систем.

Ефективність цього обладнання залежить від наявності пошарових математичних моделей деталей, що виготовляються. Одержати ці моделі можна за допомогою спеціалізованих програмних продуктів, світовими

лідерами серед яких є компанії Dassault Aviation і Siemens із продуктами Composite Design і FiberSim.

Для визначення ефективності ступеня автоматизації виробничих процесів на показники вартості виробів із ПКМ автором запропонована методика розрахунку по впровадженню й строкам окупності розкрійної машини, лазерних проекційних систем і комплексу пошарового моделювання FiberSim на ДП «Антонов». Аналіз був проведений на основі порівняльного методу. Обґрунтування виконувалося на основі порівняння існуючих технологічних процесів із процесами на базі використання автоматизованого обладнання й пошарового проектування деталей із ПКМ. Критерієм економічної доцільності впровадження нового комплексу прийнята кількість літаків, випуск яких забезпечить окупність витрат.

Прийняті в методиці умови й допущення:

1. Фінансово-економічні розрахунки виконані в доларах США. Прийнято курс рівний $1 \text{ USD} = 27 \text{ грн.}$
2. Вартість однієї розкрійної машини із урахуванням ПДВ, імпортного збору й доставки становить 217660 USD.
3. Вартість лазерного проектора LAP Laser становить 26530,0 USD.
4. Розглядається програма випуску 12/24 літаків у рік.
5. Трудомісткість робіт по підготовці приміщення для розкрійної машини й монтажу становить 1700 люд. год.
6. Трудомісткість по інтеграції модуля пошарового моделювання й підключенню встаткування орієнтовно складе 3500 люд. год.
7. Витрати на монтаж одного лазерного проектора постачальником становлять 3000 USD.
8. Собівартість однієї години робіт робітниками становить 72 грн. = 3,5 USD, для інженерно-технічних працівників – 96 грн. = 4,7 USD (визначено відповідно до діючих нормативів).

9. При розрахунку економії матеріалів, отриманої за рахунок застосування розкрійної машини й ПЗ «FiberSim» врахована вартість тільки препрегів на основі скляних і вуглецевих волокон.

10. При виконанні розрахунків ефективності прийняті коефіцієнти, отримані із практичних даних і досвіду застосування такого обладнання на ДП «Антонов», а саме:

- скорочення трудомісткості при розкрої матеріалу на 60%;
- скорочення трудомісткості при укладанні матеріалу на 30%;
- скорочення витрат матеріалів на 20%.

11. Вартість 1 кг вуглецевого препрега прийнята 180 USD, на основі скляних волокон - 120 USD.

12. У розрахунках враховувалося зниження трудомісткості виготовлення композитних конструкцій по 95% кривій Райта.

13. Вартість 10 ліцензій модуля пошарового моделювання 111 082,0 USD.

14. У розрахунках врахована вартість навчання фахівців роботі з ПЗ «FiberSim».

Сумарна економія трудовитрат за рахунок розкрою й викладення, отрима-на в результаті застосування розкрійних машин і лазерних проекторів показана у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9 - Дані про сумарну економію трудомісткості

Кількість літаків, шт	1	12	24
Сумарна економія трудомісткості, люд/год	16575,0	176092,0	336596,0
Сумарна економія трудомісткості, USD	58013,0	616321,0	1178084,0

Джерело: розраховано автором за [21]

Коефіцієнт використання матеріалу без використання розкрійної машини (ручний розкрій) приймається рівним 0.7. З використанням розкрійної

машини, завдяки програмі оптимального розкрою, КВМ буде дорівнювати 0,92, що забезпечить 22% економії матеріалу.

Виконавши розрахунки одержимо економію матеріалів (табл. 3.10).

Таблиця 3.10 - Дані про економію матеріалів з використанням розкрійної машини і їхньої вартості

Кількість літаків, шт		1	12	24
Економія матеріалу. Кг	Вуглепластики	297,0	3564,0	7128,0
Економія матеріалу, кг	склопластики	198,0	2376,0	4752,0
Економія коштів, USD	Вуглепластики	53460,0	641520,0	1283040,0
Економія коштів, USD	склопластики	23760,0	285120,0	570240,0
Сумарна економія коштів по матеріалам, USD		77220,0	926640,0	1853280,0

Джерело: розраховано автором

Для одержання підсумкової економії в грошовому еквіваленті від застосування розкрійної машини й лазерних проекторів просумуємо й одержимо економію матеріалів і трудовитрат, отриману в результаті застосування розкрійних машин і лазерних проекторів у вартісному еквіваленті (табл. 3.11).

Таблиця 3.11 - Економія матеріалів і трудовитрат, отримана в результаті застосування розкрійних машин і лазерних проекторів:

Кількість літаків, шт	1	12	24
Економія матеріалів, USD	77220,0	926640,0	1853280,0
Сумарна економія трудомісткості, USD	58013,0	616321,0	1178084,0
Сумарна економія, USD	135233,0	1542961,0	3031364,0

Джерело: розраховано автором

Сумарні витрати при впровадженні ПЗ «FiberSim» і обладнання для автоматизації процесу виробництва деталей із ПКМ для забезпечення програми випуску літаків (12/24 літака в рік) наведені в таблиці 3.16.

Розділивши сумарну економію на кількість літаків у серії випуск одержимо економію трудовитрат і матеріалів для кожного виготовленого літака від застосування розкрійної машини й лазерних проекторів у комплексі з ПЗ «FiberSim»:

- при темпі випуску 12 літаків/рік - 128 580 USD;
- при темпі випуску 24 літака/рік - 126 307 USD.

Таблиця 3.12 - Сумарні витрати на впровадження програмного забезпечення й обладнання

Кількість літаків, шт	1	12	24
Кількість лазерних проекторів, шт	2	19	36
Кількість розкрійних машин, шт	1	2	3
Вартість обладнання, USD	270720,0	939390,0	1390400,0
Вартість 10 ліцензій ПЗ «FiberSim», USD	1117081,0		
Вартість робіт із впровадження ПЗ «FiberSim», USD	16450,0		
Вартість робіт з монтажу обладнання, USD	8950,0	62950,0	119900,0
Сумарні витрати, USD	1413201,0	2135871,0	2643831,0

Джерело: розраховано автором

Різні періоди окупності від кожного літака при різних темпах виробництва (12/24 літака в рік) можна пояснити різною величиною трудомісткості, отриманою по кривій Райта. Для визначення періоду окупності розділимо сумарні витрати на економію, одержувану при виробництві кожного літака від впровадження автоматизованого обладнання й комплексу пошарового моделювання при темпах виробництва 12/24 літака в рік.

Виходячи з отриманих значень, окупність інвестицій для програми 12 літаків/рік наступить після виробництва 17-го літака, для програми 24 літака/рік - після виробництва 21-го літака. Сумарна економія кожного виготовленого літака від застосування розкрійної машини й лазерних проекторів у комплексі з ПЗ «FiberSim» сприятиме зниженню собівартості продукції, що в свою чергу призведе до збільшення прибутку.

Провівши аналіз фінансових результатів у другому розділі дослідження було визначено взаємозв'язок коефіцієнту самофінансування та коефіцієнту фінансової залежності від суми чистого прибутку, який в свою чергу є основним джерелом поповнення власних фінансових ресурсів.

Таблиця 3.13 – Прогнозні економічні показники господарської діяльності ДП «Антонов» на 2022-2024 р.р, тис. грн

Стаття	Рік				Відхилення (+;-) 2024/2021
	2021	2022	2023	2024	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	9361477,0	11713430,0	16403980,0	16473170,0	7111693,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	5174591,0	8557605,0	13219786,0	13241219,0	8066628,0
Валовий прибуток	4186886,0	3155825,0	3184194,0	3231951,0	-954935,0
Інші операційні доходи	805542,0	114576,0	123742,0	183641,0	-621901,0
Адміністративні витрати	318673,0	333494,0	340174,0	341388,0	22715,0
Витрати на збут	92081,0	127152,0	137324,0	140310,0	48229,0
Інші операційні витрати	3289055,0	1282741,0	1335360,0	1342189,0	-1946866,0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	1295619,0	1282741,0	1495078,0	1585705,0	290086,0
Інші фінансові доходи	74,0	4750,0	5000,0	5250,0	5176,0
Інші доходи	325680,0	63610,0	63700,0	63795,0	-261885,0
Фінансові витрати	34133,0	189462,0	39445,0	37013,0	2880,0
Інші витрати	88298,0	3037,0	3280,0	3542,0	-84756,0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	1495942,0	1402870,0	1521053,0	1644195,0	148252,0
Податок на прибуток	244975,0	252517,0	273790,0	295955,0	50980,0
Чистий прибуток (збиток)	1250967,0	1150353,0	1247263,0	1348240,0	97273,0

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Дані табл. 3.13 демонструють збільшення суми чистого прибутку в прогнозованому 2024 році на 97273,0 тис. грн за рахунок зменшення інших операційних витрат. Якщо суму чистого прибутку додати до нерозподіленого прибутку, то сума власного капіталу збільшиться до 10206266,0 тис. грн, відповідно збільшиться його питома вага до 70,1%. Збільшуються коефіцієнт самофінансування з 0,50 до 0,70 та рентабельність власного капіталу до 17,0%.

Ефективність використання активів для виробництва також зростає. Дані показники дозволять ДП «Антонов» досягнути високого рівня фінансового потенціалу у плановому періоді.

Таблиця 3.14 - Крива ФПП за фінансовими показниками ДП «Антонов» у 2024 році

Найменування показника	Високий рівень ФПП	Середній рівень ФПП	Низький рівень ФПП
Коефіцієнт фінансової незалежності	*		
Коефіцієнт самофінансування	*		
Коефіцієнт фінансової залежності	*		
Коефіцієнт поточної ліквідності	*		
Коефіцієнт термінової ліквідності		*	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	*		
Рентабельність активів		*	
Рентабельність власного капіталу	*		
Ефективність використання активів для виробництва	*		
Частка позикових засобів у загальній сумі джерел	*		

Джерело: побудовано автором

Можемо зробити висновки, що економічний ефект був досягнутий шляхом скорочення в сучасних технологіях виробництва частки ручної праці, які дозволяють збільшити продуктивність операції в 5–7 разів порівняно з ручними операціями. Розрахунки економічної ефективності нової техніки дозволили оцінити доцільність її введення. Зменшення суми операційних витрат безпосередньо вплинуло на результат господарської діяльності – чистий прибуток, що сприяло зміцненню фінансового потенціалу ДП «Антонов».

З метою забезпечення потреб Збройних Сил України ДП «Антонов» під державні гарантії уклали угоду на замовлення трьох Ан-178 29 грудня 2020 року. Сума контракту – майже 3 млрд гривень, термін виконання робіт – чотири роки. Для цього В АТ «Укресімбанк» було відкрито кредитну лінію на суму 2,98 млрд. грн. Згідно з контрактом, перший літак планують побудувати в першій половині 2023 року, а другий і третій через кожні три місяці.

Визначимо ефективність залучення позикових коштів для ДП «Антонов» шляхом побудови комплексної моделі (табл. 3.15).

При розрахунку використано значення ставки відсотка за кредит, отриманий у відділенні АТ «Укресімбанк», яке дорівнює 10 %.

Таблиця 3.15 - Розрахунок оптимальності структури капіталу ДП «Антонов» у 2022 році

Показник	Частка залученого капіталу			
	38% Існуюча структура	30%	40%	60%
1. Капітал, разом, тис. грн.	14285762,0	14285762,0	14285762,0	14285762,0
2. Власний капітал, тис.. грн.	8858026,0	10000033,4	8571457,2	5714304,8
3. Залучений капітал, тис. грн.	5427736,0	4285728,6	5714304,8	8571457,2
4. Сума кредиту	1628320,0	1285718,6	1714291,4	2571437,2
5. Прибуток до сплати відсотків, тис. грн.	1495942,0	1495942,0	1495942,0	1495942,0
6. Відсотки за позики, тис. грн. (10% x p.4)	162832,0	128571,9	171429,1	257143,7
7. Прибуток, тис. грн. (p.5 – p.6)	1333110,0	1367370,1	1324512,9	1238798,3
8. Податок на прибуток, тис. грн. (18% x p.7)	239959,8	246126,6	238412,3	222983,7
9. Чистий прибуток, тис. грн. (p.7 – p.8)	1093150,2	1121243,5	1086100,6	1040590,6
10. Рентабельність власного капіталу, % (p.9 / p. 2)	12,3	11,2	12,7	18,2
11. Рівень фінансового важеля	0,61	0,43	0,66	1,50

Джерело: розраховано автором

В результаті проведених розрахунків можемо зазначити, що найоптимальнішим варіантом співвідношення між власним і позиковим капіталом підприємства за критерієм максимізації рівня фінансового левериджу, рентабельністю власного капіталу є 4-й варіант, який є на підприємстві (РФЛ = 1,50,), рентабельність власного капіталу – 18,2%, де частка власного капіталу становить 40 %, а позикового – 60 %. Це свідчить про те, що чим більша частка позикових коштів в загальній сумі капіталу, тим більший рівень прибутку він отримує на власний капітал.

Врахування даних факторів у майбутньому дозволить підприємству здійснити ефективну оптимізацію структури капіталу та зменшити негативні наслідки викликані диспропорцією даної структури, що в свою чергу позитивно відобразиться на фінансових результатах його діяльності. Процес оптимізації структури капіталу полягає у досягненні такого співвідношення власного і залученого капіталу при якому будуть утримуватися найбільш значна фінансова рентабельність та прибутковість і забезпечуватися фінансова стійкість підприємства. В цілому оптимізація структури капіталу на підприємстві є важливим етапом стратегічного аналізу капіталу, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю, втіленою у кошти підприємства, які йому належать і забезпечують отримання прибутку, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на основі їх повернення, за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства.

Досягнення та збереження оптимальної структури капіталу підприємства має відповідати головним цілям і завданням стосовно його фінансування та забезпечувати його сталий розвиток, а також формувати умови, за яких підприємство отримуватиме максимальну суму прибутку при найменших витратах на її формування.

Таким чином, проведені дослідження показали значний вплив структури капіталу підприємства на фінансові результати його господарської діяльності. ДП «Антонов» володіє достатнім обсягом власного капіталу. Тому керівництву підприємства необхідно постійно проводити оцінку наслідків впливу кожного з джерел фінансування на фінансовий стан підприємства та уникати диспропорції в структурі джерел формування фінансових ресурсів через її оптимізацію.

ВИСНОВКИ

В роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення наукового завдання щодо поліпшення теоретично – методичних та практичних питань оцінки фінансового потенціалу авіабудівного підприємства, що дозволило сформулювати наступні висновки:

1. Фінансові ресурси є головною складовою для забезпечення безперервної діяльності та перспективного розвитку в складних умовах ринкового середовища. Від кількісного та якісного складу фінансових ресурсів підприємства залежить стан та розвиток його фінансового потенціалу. Сутність фінансового потенціалу можемо визначити як сукупність фінансових ресурсів підприємства, з приводу використання яких виникають відносини на підприємстві для здійснення його ефективної та рентабельної виробничо-господарської діяльності.

Всі методи оцінки рівня фінансового потенціалу авіабудівного підприємства базуються на аналізі результатів його діяльності за наступними напрямками: операційна діяльність, фінансова діяльність та інвестиційна діяльність, із врахуванням впливу факторів та виявленням резервів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів.

Дослідження різних методичних підходів щодо оцінки та визначення рівня фінансового потенціалу надало можливість стверджувати, що найбільше відповідає сформованим принципам і цілям методика оцінки рівня фінансового потенціалу підприємства, запропонована П. А. Фоміним, М. К. Старовойтовим.

2. Проведено оцінку рівня фінансового потенціалу ДП «Антонов» за 2019-2021 роки. Спостерігаємо коливання рівня ФПП від середнього у базовому році, високого у 2020 році, для якого характерно мати високі показники рентабельності, фінансовий стан стійкий, існують можливості залучення додаткового капіталу, ділова репутація знаходиться на високому

рівні. У звітному році спостерігаємо погіршення ситуації, рівень фінансового потенціалу зменшується до середнього. Для досягнення та утримання високого рівня фінансового потенціалу підприємству необхідно проводити постійний моніторинг стану системи управління ФПП та підвищення її ефективності з метою забезпечення прозорості поточного й майбутнього фінансового стану.

Визначено, що чистий прибуток є основним джерелом поповнення власних ресурсів, тому збільшення його суми позитивно впливає на такі показники фінансового потенціалу, як коефіцієнт незалежності, коефіцієнт самофінансування, рентабельність власного капіталу. Тому збільшення суми чистого прибутку надає можливість підприємству підвищити рівень його фінансового потенціалу.

3. Було розроблено програму для підвищення рівня фінансового потенціалу та його утримання на високому рівні для ДП «Антонов», а саме рекомендовано здійснити модернізацію основних засобів за допомогою впровадження нових технологій та вливання нових інвестицій, а також застосування такої стратегічної альтернативи інноваційного розвитку підприємства, як модернізацію бізнес-процесів, шляхом їх перепроєктування та впровадження систем автоматизації.

Основною метою впровадження даної програми є стабілізація у довгостроковій перспективі фінансового стану ДП «Антонов», поліпшення результатів виробничо-господарської діяльності підприємства досягнення високого рівня фінансового потенціалу та закріплення твердої позиції в конкурентному середовищі.

Також, визначено що важливою складовою діяльності ДП «Антонов» є наявність високого рівня фінансового потенціалу, адже саме він є основою створення та розвитку конкурентоспроможності підприємства на основі формування оптимальної структури капіталу. Слід зазначити, що основним завданням управління фінансовим потенціалом ДП «Антонов» є оптимізація

фінансових потоків підприємства з метою максимального збільшення та утримання позитивних фінансових результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Блащак Б.Я. Фінансовий потенціал у структурі потенціалу підприємства. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Економіка і управління. 2019. Том 30 (69). №3. С. 74-78.
2. Бова В.А. Сутність фінансового потенціалу підприємства. Збірник наукових праць молодих вчених факультету менеджменту та маркетингу КПП ім. І.Сікорського «Актуальні проблеми економіки та управління». 2017 URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102585/97661>. (дата звернення 16.10.2022).
3. Боднар А.І., Марченко В.М. Методичний підхід до оцінювання фінансового потенціалу підприємства. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2017. Вип. 20. С. 142–149.
4. Брюховецька Н. Ю. Модель управління фінансовим потенціалом підприємства: функціональний підхід. *Бізнес Інформ*. 2019. № 8. С. 129–135
5. Господарський кодекс України: за станом на 15. 01.2011. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/mail.cgi?Nred=436-15>. (дата звернення 25.09.2022)
6. Грінченко Ю.Л. Формування методичних засад якісного економічного зростання авіаційної галузі. *АГРОСВІТ*. 2020. № 5. С. 36-42.
7. Громова А. Є. Фінансовий потенціал як основа формування прибутку підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2017. Вип. 5. С. 75–78.
8. Даценко Г.В. Аудиторська оцінка ймовірності банкрутства підприємств за умов фінансової кризи. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2018. Вип. 29. Ч. 2. С. 161—165.
9. Калюжний А. Втрачені авіагоризонти. *Українська інвестиційна газета*. 2019. № 6. С. 18–19.

10. Кіндзюр О.С. Стан та актуальні проблеми фінансового забезпечення розвитку підприємств. *Науково-виробничий журнал Бізнес – навігатор*. 2019. № 52. С.89-93
11. Коваль А. Особливості формування фінансового потенціалу підприємств авіабудівної галузі. *Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України*. Матеріали I Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (м. Київ, 15 березня 2021 року). Київ, 2021. С. 305-306.
12. Коваль А.І. Методичні підходи щодо оцінки фінансового потенціалу авіабудівних підприємств. *Технології XXI сторіччя: Збірник тез за матеріалами 26-ої міжнародної науково-практичної конференції (24-26 листопада 2021р.)*. Ч.2. Суми: СНАУ, 2021. С. 81-82.
13. Косова Т. Д., Ярошевська О. В., Соломіна Г. В. Діагностика і регулювання фінансового потенціалу суб'єктів господарювання в системі стратегічного антикризового управління. *Економіка та держава*. 2020. № 4. С. 14–18.
14. Купира М.І., Сокол Х.Я. Фінансовий потенціал підприємства: формування та детермінанти нарощення. *Економічний форум*. 2021. № 1. С. 127-134.
15. Ліснічук О.А., Виноградова Є.В. Моделі розрахунку ймовірності банкрутства як метод оцінки фінансового потенціалу підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2018. Вип. 33. С. 111—116.
16. Ліснічук О.А., Фадєєва О.В. Система показників використання фінансового потенціалу підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2018. Випуск 23. С.287-295
17. Марченко В. М., Бондар А. І. Управління фінансовим потенціалом підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6644> (дата звернення: 06.02.2022).

18. Міняйленко І.В. Науково-методичні аспекти оцінювання рівнів потенціалу підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 2. С.455 – 459
19. Назарова Т. Ю. Механізм управління фінансовим потенціалом промислових підприємств на основі синергетичного підходу. *Економіка та держава*. 2018. № 8. С. 127–130.
20. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://ukrstat.gov.ua>. (дата звернення 25.09.2022)
21. Офіційні дані ДП «Антонов» URL: <https://www.antonov.com/en> (дата звернення 10. 03.22)
22. Петруненко Я. Поняття державної підтримки суб'єктів господарювання як засобу забезпечення ефективного використання бюджетних коштів. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. Вип.6. С. 110-115.
23. Плахута В. Авіаційна промисловість України — на бриючому польоті... *Цензор.НЕТ*. 2019. 18 грудня. URL: https://censor.net.ua/resonance/3166008/avatsyina_promislovst_ukrani_na_briyuchomu_polot (дата звернення: 06.02.2022)
24. Податковий кодекс України URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 14.10.22)
25. Про затвердження переліку суб'єктів літакобудування, щодо яких запроваджуються тимчасові заходи державної підтримки: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2010 р. № 405 (із змін., редакція від 27.04.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/405520100п> (дата звернення: 21.02.2022)
26. Про розвиток літакобудівної промисловості: Закон України щодо державної підтримки збуту авіаційної техніки вітчизняного виробництва від 05.06.2012 № 4884-VI (дата звернення: 10.05.2022).

27. Ребрик Ю.С. Діагностування фінансового потенціалу підприємства на основі застосування оптимізаційної моделі. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 21. С. 378-385
28. Рекун І.І. Аналіз та оцінювання конкурентоспроможності авіаційного підприємства в умовах турбулентності зовнішнього середовища. *Review of transport economics and management*, 2020, вип. 3(19). С. 120-125
29. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку вітчизняної авіаційної промисловості на період до 2020 року» від 27.12.2008р. №1656. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/deyaki-pitannya-vitchiznyanogo-aviabuduvannya> (Дата звернення 06.02.2022)
30. Салоїд С.В. Аналіз розвитку підприємств авіаційної галузі і визначення економічних проблем. *АГРОСВІТ*. 2021. № 3. С. 50-54
31. Соколи І.І. Шляхи розвитку українського авіабудування у сучасних умовах. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Випуск 46-1. С. 67-72
32. Соколова Л.В., Верясова Г.М., Соколов О.Є. Теоретично-методичне забезпечення процедури оцінювання фінансового потенціалу промислових підприємств. *Приазовський економічний вісник*. 2019. №4(15). С.148-156
33. Товмасян В. Р. Методичний підхід до оцінювання динаміки економічних результатів фінансової політики підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 23–29.
34. Шумська С.С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки. *Фінанси України*. 2018. № 5. С. 55—64.
35. Фомін П.А, Старовойтов М.К. Особливості оцінки фінансового потенціалу промислових підприємств: Бібліотека економіста. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2018.108>
36. Шура Н. О. Формування методичних підходів до оцінки фінансового потенціалу підприємств. *Економіка та держава*. 2021. № 4. С. 110–114.

37. Юрків Р. Чинники формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва. *Матеріали конференцій МЦНД*. 2021.
URL:<https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/mcnd/article/view/14364> (дата звернення 16.10.22)
38. Edition: Entertainment & Media Outlook 2020-2024. PWC US. URL: <https://www.pwc.com/us/en/industries/tmt/library/global-entertainment-mediaoutlook.html>(accessed: 13.10.2022)
39. The Global Media and Entertainment (M&E) industry outlook 2020. Televisory. URL: <https://www.televisory.com/blogs/-/blogs/the-global-media-and-entertainment-m-e-industry-outlook-2020>(accessed: 13.12.2020).
40. Media And Entertainment Industry Overview. Vault. URL: <https://www.vault.com/industries-professions/industries/media-and-entertainment> (accessed: 13.12.20).
41. Robert A. Stebbins The Sociology of Entertainment. URL: https://www.researchgate.net/publication/259503018_The_Sociology_of_Entertainment. (accessed: 13.12.2020)
42. Content Industry Current Status and Direction of Future Development METI. Ministry of Economy, Trade and Industry of Japan. URL:https://www.meti.go.jp/english/policy/mono_info_service/content_industry/pdf/20160329001.pdf (accessed: 15.10.2022)

ДОДАТКИ